

DESPRE POLITICA DE ENERGIE A UNIUNII EUROPENE

Lucrarea de față a fost elaborată în cadrul proiectului Phare RO 0006.18.02 - Formarea funcționarilor publici din administrația locală în afaceri europene și managementul ciclului de proiect, implementat de Institutul European din România în colaborare cu *human dynamics* în anul 2003.

Lucrarea face parte din Seria Micromonografii - Politici Europene, versiune actualizată.

DESPRE POLITICA DE ENERGIE A UNIUNII EUROPENE

CUPRINS

§1. Introducere

1.1. Piețele de energie și intervenția guvernamentală în trecut și în prezent

§2. Momente cheie în dezvoltarea politicii comune de energie

2.1. Incercări de definire a unei politici comune de energie

2.2. Carta Europeană a Energiei

2.3. Cartea Verde a Energiei

§3. Evoluții curente

3.1. Un tablou al energiei în Uniunea Europeană

3.2. Tabloul energetic în statele în curs de aderare și candidate

3.2.1. Structura producției și dependența energetică în țările CEE

3.2.2. Infrastructura

3.2.3. Intensitatea energetică

3.3. Politici energetice și instrumente de implementare

3.4. Energia verde

3.5. Legislație comunitară

3.6. Programe de acțiune în domeniul energiei

§4. Influențe inter-sectoriale și politici integrate

4.1. Schimbări de percepție în politica de energie

4.2. Dimensiunea mediului în politica de energie

4.3. Abordarea integrată pe sub-sectoare de energie

4.3.1. Cărbunele

4.3.2. Petrolul

4.3.3. Gazul natural

4.3.4. Industria energetică

§5. Aspecte problematice ale energiei

§6. Extinderea Uniunii Europene și adoptarea acquis-ului

6.1. Acordurile Europene

6.2. Parteneriatele de aderare

6.3. România: Adaptarea la legislația și politica comună de energie

6.3.1. Îndeplinirea obligațiilor din acquis-ul comunitar

6.3.2. Opinia Comisiei Europene

§7. Concluzii

§8. Bibliografie

Lista tabelelor

- Tabel 1. Balanța de energie în Uniunea Europeană
Tabel 2. Dependența față de importuri pentru țările în curs de aderare și candidate
Tabel 3. Intensitatea energetică în lume
Tabel 4. Indicatori pentru țările în curs de aderare și candidate
Tabel 5. Producția de energie electrică din surse regenerabile în anul 2000 și țintele pentru 2010
Tabel 6. Prețuri ale energiei electrice la consumatorii industriali și casnici în 2001, după implementarea Directivei electricității 96/92/EC.

Lista figurilor

- Figura 1. Intensitatea energetică în 1999: comparație între țări
Figura 2. Prețuri (%) la consumatorii industriali de energie electrică în 1998 față de 1994, ca urmare a aplicării Directivei electricității
Figura 3. Prețuri (%) la consumatorii casnici de energie electrică în 1998 față de 1994, ca urmare a aplicării Directivei electricității
Figura 4. Structura consumului intern de petrol
Figura 5. Structura consumului intern de gaze
Figura 6. Evoluția structurii producției brute de energie electrică pe categorii de centrale

Abrevieri

- UE – Uniunea Europeană
S/M – stat membru al Uniunii Europene
CECO - Tratatul de constituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO)
Euratom - Tratatul de constituire a Comunității Europene a Energiei Atomice
PIE – piața internă a energiei
PEC – politica de energie comună

§1. INTRODUCERE

1.1. Piețele de energie și intervenția guvernamentală în trecut și în prezent

Datorită unor particularități ale industriei energetice, toate guvernele naționale au considerat implicarea lor totală în sectorul de energie ca o practică normală. Aceste particularități, considerate drept certitudini pentru multă vreme, sunt date de: monopolul natural pe care îl constituie activitățile de transport și distribuție în cadrul sectorului de energie, ceea ce permite integrarea facilă pe verticală, sub formă de monopoli, a diferitelor activități; de rolul esențial pentru comunitate pe care îl joacă energia, fie ca resursă primară, fie ca energie electrică, motiv pentru care s-a simțit nevoia unui control strict guvernamental; de caracterul strategic pentru orice economie al sectorului de energie, în special energia electrică, gazul și într-o măsură mai mică, petrolul.

Aceste caracteristici au contribuit la crearea unei paradigme tradiționale în relația guvern-industrie de energie, care a dominat timp de decenii, ce se poate descrie sub forma unui model de organizare care implică controlul central asupra unei rețele de energie primară și finală. Structura acestui model este dictată de:

- drepturile exclusive de a construi și opera în sectorul energetic, fie ale statului, fie concesionate de acesta;
- lipsa oricărei forme de concurență;
- reglementări în detaliu;
- grad ridicat de planificare și control strict;
- operare integrată pe verticală;
- tarife pe bază de costuri de producție.

Modelul a funcționat o perioadă lungă de timp, acumulând însă nemulțumirea tot mai evidentă a consumatorilor față de faptul că, în nici una din fazele de operare ale sistemului de energie, ei nu sunt parte la procesul de luare a deciziilor. Un alt neajuns important a fost determinat de faptul că cei care planifică, conduc și operează sistemul nu-și asumă nici un risc și nu suferă dacă greșesc. Costul incompetenței sau al unor judecăți greșite a fost întotdeauna plătit de consumatori, în dubla lor calitate de consumatori și plătitori de impozite.

Această relație rigidă, tradițională, guvern-industria de energie este afectată, de ceva timp, de o schimbare ce pare ireversibilă. Vechile certitudini au început să se clatine, iar acceptarea necondiționată a deciziilor luate centralizat nu mai funcționează, în mod tot mai evident după anii 90. Noul val care ia locul reglementării centralizate este reglementarea pentru competiție.

Monopolurile naturale, fie proprietate de stat, fie sub controlul acestuia, care funcționează într-o configurație tehnic centralizată, încep să se destrame și să se reorienteze spre clienți și competiție. Caracteristicile noului tip de abordare sunt diferite, și anume:

- separarea activităților, pentru a permite concurența ori de câte ori este posibil (în locul integrării pe verticală);
- libertatea de a investi în activități concurențiale (în locul planificării centralizate);
- libertatea de a contracta la tarife competitive (în locul tarifului fixat);
- accesul la rețea și infrastructură;
- supravegherea sistemului de către regulatori independenți (în locul guvernului);
- adaptarea la tehnologia informației.

În evoluția spre noul tip de reglementare putem distinge trei etape care sunt descrise în cele ce urmează.

După 1945, guvernele democratice vest-europene au considerat că în reconstrucția de după război, un rol esențial îl joacă energia și de aceea sectorul trebuie integral controlat de stat. Industriile au fost naționalizate, iar pentru evitarea abuzului de putere s-a recurs la soluția proprietății publice și/sau a controlului public. Așa s-au născut, între altele, Electricite de France și Gaz de France în 1946, ENEL în 1962 în Italia. Având în vedere rolul dominant al statelor în politica de energie la acea vreme, primele Tratatate al Comunităților Europene nu au inclus printre obiectivele lor, sectorul de energie, ci doar unele componente ale acestuia, cum se va vedea mai departe.

Crizele de energie din anii 70 au condus la intervenții energice ale statelor industrializate în sectorul energetic. Pe agenda politică europeană a apărut o nouă problemă, și anume aceea a siguranței în alimentarea cu energie. S-au inițiat programe costisitoare pentru construcția de centrale nucleare și s-au alocat subvenții pentru energiile alternative. S-a creat Agenția Internațională a Energiei, cu scopul de a supraveghea alocarea resurselor financiare și a încuraja diversificarea formelor alternative de energie. În același timp, modest, au început să apară politicile naționale de energie și agențiile de implementare. Totuși, unele intervenții planificate în acest mod tradițional s-au dovedit grăbite sau chiar nefolositoare, de aceea capacitatea guvernelor singure de a interveni în politica de energie a început să fie pusă la îndoială.

Avocații noii abordări deschise către piață au început să apară în Marea Britanie și SUA încă din anii 70. Anumite structuri de funcționare care existau izolat, în special în SUA, reprezentate prin producători independenți care debitează energie într-o rețea publică, au generat întrebarea dacă acest tip nu s-ar putea extinde, lărgind numărul actorilor din sector și încurajând concurența, pentru ca într-un viitor să creeze piața liberă.

La mijlocul anilor 80, noua gândire a început să câștige tot mai mulți adepți. Tabu-urile controlului de stat asupra sectorului au început să cadă, mai ales sub influența a două fenomene: globalizarea economiei mondiale și apariția diferitelor inițiative guvernamentale de liberalizare a piețelor de energie. Globalizarea a adus în discuție rolul statelor națiuni, nu în sensul reducerii, ci al transformării funcțiilor lor și depolitizarea spațiului național pentru unele sectoare economice. Liberalizarea, ca o consecință imediată a globalizării, implică în mod necesar un transfer de responsabilitate de la stat către sectorul privat, concomitent cu preluarea corespunzătoare a atribuțiilor de reglementare de către agenții guvernamentale.

In ciuda co-existenței celor două abordări, una tradițională și cealaltă, de piață, cea din urmă a devenit în anii 90, dacă nu neapărat o realitate pentru toate statele, cel puțin o aspirație și un nou principiu de organizare.

Totuși, noua paradigmă conține încă întrebări la care se așteaptă răspunsuri. Una este legată de durata implementării efective, câtă vreme se știe că schimbarea structurilor și infrastructurilor de energie, foarte costisitoare, va dura probabil foarte mult timp, perioada în care intervenția guvernamentală va continua să se facă simțită.

O altă întrebare deschisă rămâne compatibilitatea politicilor de energie cu cele de mediu și sociale, ultimile două rămânând, pentru un tip nedefinit, în sarcina exclusivă a guvernelor.

§2. MOMENTE CHEIE ÎN DEZVOLTAREA POLITICII COMUNE DE ENERGIE

2.1. Încercări de definire a unei politici comune de energie

In istoria Comunităților Europene, politica de energie a fost mai degrabă ne semnificativă, deși, paradoxal, două dintre tratatele de bază, **Tratatul de constituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO) și Tratatul de constituire a Comunității Europene a Energiei Atomice (Euratom)**, se referă la energie. CECO, înființată prin Tratatul de la Paris în 1951, crea « de jure » o piață comună a cărbunelui, care până la urmă nu s-a dezvoltat și spre alte direcții. Tratatul Euratom, încheiat la Roma în 1957, își are originea în criza petrolului din Suez din 1956. Tratatul și-a propus, pe de o parte, reducerea dependenței față de importurile din Orientul Mijlociu, iar pe de alta, să ofere o contrapondere la dominanța nucleară a SUA și URSS ce începuse să se manifeste la acea vreme. Mai târziu, Euratom a încurajat dezvoltarea programelor nucleare naționale.

O deschidere spre unele clarificări s-a făcut în 1964, când a fost încheiat un **Protocol de Înțelegere** între S/M pe probleme de energie. Documentul atrăgea atenția asupra caracterului global al problemelor de energie și asupra faptului că Tratatul Comunităților Europene acoperă acest sector într-o manieră ne-coordonată. Prima încercare de coordonare a făcut-o Comisia Europeană în 1967, printr-o Comunicare către Consiliul Miniștrilor, unde indica primele măsuri în construcția unei politici comune în acest domeniu.

Actul Unic European (1987) a marcat un punct de turnură pentru piața unică, dar energia nu s-a bucurat de un interes special, pentru că, la acea vreme, guvernele nu erau dispuse să cedeze o parte din controlul lor asupra monopolurilor naționale de energie în favoarea deschiderii către piață.

Tratatul de la Maastricht încheiat în 1992 și cunoscut sub numele de Tratatul UE, a adus unele completări la definirea conceptului de piață internă a energiei (PIE), fără să includă un Capitol de Energie. Comisia Europeană a pregătit o propunere de capitol, care

ar fi trebuit, între altele, să o investească cu anumite competențe în domeniu. Trei țări s-au opus vehement acestei inițiative : Marea Britanie, Olanda și Germania. Aceeași soartă a avut și o altă propunere a Comisiei, referitoare la administrarea Cartei Energiei de către Direcția de Energie din cadrul CE.

Propunerea de includere a Capitolului Energie a fost repusă pe agenda următorului Tratat de la Amsterdam, din 1997, dar a fost încă o dată respinsă. Este interesant că Parlamentul European a fost un susținător puternic al Capitolului de Energie, adversarii ei fiind chiar Statele Membre.

Tratatul UE a adus totuși ceva nou pentru sectorul energie, lărgind aria de acțiune a principiului subsidiarității, valabil până la acea dată numai pentru chestiunile de mediu. Principiul subsidiarității are o importanță specială în domeniul energiei, pentru că permite Comisiei să armonizeze raportul de forțe între S/M și instituțiile comunitare, utilizând ca instrument principal *directiva*. Aceasta, după cum se știe, nu impune mecanisme rigide, ci definește un cadru care permite S/M să opteze pentru acele sisteme care se potrivesc cel mai bine resurselor naturale, profilului industrial și politicilor de energie din fiecare țară în parte.

Tratatul de la Amsterdam (1995) a consfințit pentru prima dată o inițiativă comunitară din domeniul energiei, anume Rețelele de Energie Trans-Europene (TENs), proiect care urmărește extinderea rețelelor de transport, telecomunicații și infrastructuri energetice pan-europene, dincolo de cadrul strict al Uniunii. Scopul acestor programe este de a mări capacitatea de interconectare și inter-operabilitatea rețelelor naționale, ca și accesul la acestea, și deasemenea, să lege zonele izolate și periferice cu regiunile centrale ale Uniunii. Pentru administrarea acestor programe există o linie bugetară specială în bugetul Uniunii.

2.2. Carta Europeană a Energiei

La Consiliul European de la Dublin din 1990 s-a lansat ideea că refacerea economică în fostul spațiu comunist, ca și siguranța în alimentarea cu energie a țărilor din spațiul comunitar, ar putea fi întărite printr-o colaborare în domeniul energiei. Așa s-a născut Carta Europeană a Energiei, al cărui document final a fost semnat la Haga de către 51 de state, în decembrie 1991. Cadrul legal de cooperare pentru a pune în practică principiile Cartei a fost realizat prin Tratatul Cartei Energiei. Acesta este un document multilateral semnat în decembrie 1994 la Lisabona, având drept obiectiv „stabilirea unui cadru de promovare pe termen lung a colaborării în domeniul energiei” pe axa Est-Vest, pornind de la principiile Cartei Europene a Energiei. Tratatul se bazează pe respectarea principiilor Pieței Interne a Energiei și reprezintă o extensie a acesteia la întreaga Europă și mai departe (Japonia este una din semnatare). O parte importantă a Tratatului se referă la eficiența energetică și problemele de mediu. Comerțul cu energie între părțile semnatare este guvernat, conform Tratatului, de procedurile GATT, ceea ce înseamnă că țările semnatare trebuie să aplice aceste proceduri chiar dacă nu sunt parte a Acordului GATT sau OMC. Sunt prevăzute articole care stabilesc condițiile de concurență, transparență, suveranitate, taxare și mediu, ca și articole dedicate protecției investițiilor,

tranzitului de energie și tratamentului aplicat disputelor. Tratatul a intrat în vigoare în anul 1998.

2.3. Cartea Verde a Energiei

Comisia Europeană joacă un rol central în dezbaterile dintre diferiții actori de pe piața energiei, unii dintre ei dorind descentralizarea, iar alții, dimpotrivă, așa cum s-a văzut anterior.

Prima comunicare a Comisiei Europene care abordează chestiunea unei politici energetice comune datează din 1995 și s-a numit Cartea Verde „For a European Union Energy Policy”. I-au urmat, în același an, Cartea Albă „An Energy Policy for the European Union”, apoi o nouă secvență de comunicări în 1996 și 1997, numite „Green Paper for a Community Strategy – Energy for the Future: Renewable Sources of Energy”, respectiv „White Paper: Energy for the Future – Renewable sources of Energy”.

Aceste documente stau la baza actualii politici energetice comune și a legislației europene create pentru a o pune în practică.

Complexitatea problemelor legate de producerea energiei, transportul și consumul energiei a crescut mult în ultimile decenii, odată cu acutizarea problemelor globale de mediu, schimbările climatice și epuizarea resurselor naturale.

Pe lângă acestea, Uniunea Europeană se confruntă cu câteva probleme specifice, între care cea mai serioasă este cea legată de dependența accentuată față de resursele energetice de import.

Aflată și sub presiunea angajamentelor asumate prin Protocolul de la Kyoto, Comisia Europeană a lansat în anul 2000 cea de-a treia **Carte Verde „Spre o strategie europeană a siguranței în alimentarea cu energie”**. Raportul final asupra Cărții Verzi a Energiei, rezultat în urma unei dezbateri publice de o amploare fără precedent în ultimii 30 de ani, a fost prezentat de Comisia Europeană la 27 iunie 2002.

Un moment recent care a dat semnalul unei accelerări în dezvoltarea politicii de energie comună s-a petrecut la **Consiliul European de la Barcelona** (martie 2002), unde s-a decis liberalizarea totală a pieței de energie electrică pentru consumatorii industriali și comerciali începând cu anul 2004.

Ca unul din sectoarele care ținesc nucleul politicilor naționale, cedarea suveranității naționale în chestiuni de energie a fost mai degrabă respinsă, iar progresele care s-au făcut au reprezentat pași mici. De aceea, procesul este departe de a se apropia de o finalitate. Pentru multe decenii, nu este exagerat să afirmăm că energia nu a existat în procesul de integrare, cu excepția unei coordonări limitate a politicilor nucleare și a restructurării industriei cărbunelui, ca și a unor măsuri minimale de siguranță a aprovizionării cu petrol.

§3. EVOLUȚII CURENTE

3.1. Un tablou al energiei în Uniunea Europeană și țările CEE

Statele Membre ale UE se pot împărți, din punct de vedere al *surselor de energie primară*, în trei categorii: net producători, net importatori și categoria specială a țărilor coeziunii.

Țările net producătoare sunt Olanda, Danemarca și Marea Britanie.

Odată cu descoperirea zăcămintului de la Groningen în anul 1959, **Olanda** a devenit cel mai mare producător de gaz dintre țările UE. Consumul de gaz, care depășește 20 % din consumul total de energie primară în spațiul comunitar, este acoperit în mare parte de doi mari furnizori, Rusia și Norvegia, pe locurile următoare situându-se Olanda și Algeria.

Danemarca este un exportator net de gaz natural, dar într-o cantitate mult mai mică decât Olanda. Necesarul de petrol și-l acoperă în proporție de 98 % din resurse interne.

Marea Britanie este un alt mare producător și exportator de energie. Ca unul dintre actorii principali în politica europeană, alături de Germania, Franța și Italia, Marea Britanie necesită o privire mai atentă asupra sectorului său de energie. Între anii 1980 – 1990, acest sector, ca de altfel întreaga economie, au suferit schimbări majore. Industria de petrol, gaze și cea producătoare de energie electrică au intrat într-un vast program de privatizare, în ciuda opoziției extrem de puternice manifestate de companiile de stat sau publice care dețineau monopolul absolut al acestor activități. O demonopolizare totală, urmată de înființarea instituțiilor de reglementare, au creat cea mai liberă piață a energiei din Europa. Singurul domeniu care a rămas încă în monopolul statului este energia nucleară. Obiectivul politicii guvernamentale în domeniul energiei a fost încurajarea competiției, iar guvernul a intervenit numai pentru a stabili regulile jocului.

Țările net importatoare sunt Germania, Franța și Italia.

Germania este un mare importator de gaz (78% din necesar în 1994) adus mai ales din Rusia, și petrol (99% din necesar). Germania este, în același timp, un important producător și un transportator de energie în UE. Producția de cărbune a scăzut în ultimii ani, în timp ce producția de energie nucleară crește relativ încet. Diversificarea surselor de energie și siguranța în alimentare sunt două din preocupările majore ale statului german. Politica de energie nu este uniformă în ce privește organizarea și implicarea autorităților guvernamentale. În sectorul cărbunelui și al energiei nucleare, statul are un rol major, în timp ce sectorul petrolului este guvernat de regulile pieței libere. În domeniul gazului, piața este „împărțită” pe secțiuni dominate de diferite companii (așa numita „piață organizată”). Energia nucleară nu este privită cu prea mult entuziasm, iar industria cărbunelui, care se bucură încă de subvenții aspru criticate de oficialii CE, este în continuu declin. Începând cu anii '80, protecția mediului a devenit obiectiv prioritar a guvernului și o preocupare majoră în domeniul energiei. Așadar, Germania nu urmează o politică de energie articulată și omogenă, una din motivele importante fiind structura sa federală, care acordă landurilor o largă autonomie.

Franța este un importator net de energie. Importă aproape în totalitate petrolul și gazul de care are nevoie și peste 75 % din cărbune. Dezvoltarea puternică a sectorului nuclear a

fost rezultatul firesc al dependenței excesive față de importul de combustibili clasici. Deși Franța deține rezerve de petrol și gaz, producția internă se menține la un nivel scăzut.

Sursele de importuri sunt Rusia

și Algeria, urmate de Norvegia. Franța are o veche tradiție în ce privește companiile de stat în domeniul energiei. Electricite de France și Gaz de France sunt companii monopoliste prin tradiție. Privatizarea sectorului de energie se află pe agenda politicii guvernamentale, dar ei i se opun, fără vehemența celei înregistrate în Marea Britanie, sindicatele și companiile însele. Protecția mediului, ca o componentă integrată a politicii de energie, este încă la început.

Italia este săracă în resurse energetice și importă din Algeria cea mai mare parte din gazul necesar, fiind de altfel și țara de tranzit a gazului algerian spre Europa. Nu există sector nuclear, ca rezultat al moratoriului impus prin referendumul din 1987. Sectorul de energie este tradițional de stat ca și în Franța. Holdingul energetic ENI a început să fie privatizat pe componente, iar ENEL, compania de electricitate, este și ea pe cale de a fi complet privatizată, pe baza unui plan de restructurare pe activități. Fiind foarte dependentă de importurile energetice, Italia este preocupată în special de creșterea eficienței energetice, dar și de protecția mediului.

Țările mici* net importatoare de energie sunt Austria, Belgia, Finlanda, Suedia și Luxembourg. Țările mai mici, net importatoare de energie, ar fi favorizate de o politică de energie condusă de la Bruxelles, mai degrabă decât să rămână la latitudinea Statelor Membre. În acest grup de state există însă contraste importante. Țările nordice din acest grup pun un accent puternic pe protecția mediului și pe energia nucleară (fiind sărace în resurse în comparație cu vecinele lor mai bogate, Danemarca și Norvegia), în timp ce Austria are o poziție privilegiată datorită potențialului hidroelectric, care asigură circa 70 % din producția internă de energie. Utilizarea biomasei ocupă locul doi, cu 11 % din producția internă de energie. Belgia, total lipsită de combustibili fosili, se bazează pe importuri și pe energie nucleară, deși nu există planuri de dezvoltare a acestui sector în viitor. Belgia este una din susținătoarele puternice ale politicii de energie în UE.

Irlanda, Grecia, Spania și Portugalia, țări care au beneficiat de un masiv suport financiar din partea țărilor mai bogate ale UE prin Fondul de Coeziune Socială, sunt net importatoare de energie. Ele au o infrastructură energetică mult mai slabă decât a celorlalte state. Sectorul energetic este relativ slab dezvoltat, eficiența tehnologiilor este redusă, iar sistemele de transport pentru gaz și electricitate nu sunt suficient dezvoltate. De exemplu, Portugalia, care se bazează mai ales pe potențialul său hidroelectric, poate ajunge să importe în anii secetoși până la 90 % din energia consumată. Grecia a înregistrat o creștere spectaculoasă a consumului de energie - dublu în 1992 față de 1973 - , tendința de creștere în viitor fiind chiar mai accentuată. Aproape 80 % din consumul de energie este asigurat din import. Spania importă peste 80 % din gazul metan, tot petrolul și aproape jumătate din cărbune. Moratoriul asupra energiei atomice a stopat dezvoltarea sectorului nuclear în această țară. În Irlanda, peste 70 % din consumul de energie primară

* Referirea se face la numărul populației, în raport cu media UE

este importat, iar procentul va crește odată cu epuizarea resurselor interne de gaz. De aceea, orientarea este către construcția de magistrale de transport pentru gaz.

Tabel 1 . Balanța de energie în Uniunea Europeană

Mtep (tep = tone echivalent petrol)	1990	1995	2000
Producție	708,27	739,45	761,7
Combustibili fosili	460,40	463,84	450,38
Energie nucleară	181,44	201,24	222,85
Energie regenerabilă	66,44	74,37	88,47
Importuri nete	645,35	651,28	737,92
Combustibili solizi	89,86	94,43	107,23
Petrol	460,87	446,73	472,35
Gaz natural	92,29	108,63	154,65
Energie electrică	2,33	1,50	3,65
Consum intern brut	1320,83	1363,83	1452,97
Combustibil solid	302,76	237,74	212,39
Petrol	545,81	575,63	586,90
Gaz natural	222,05	273,35	338,67
Altele	250,21	277,11	315,01
Producția de energie electrică (TWh)	2058,65	2327,23	2598,83
Nuclear	720,20	810,27	863,90
Apă și vânt	296,34	338,63	412,50
Centrale termice	1042,10	1178,33	1322,43
Emisii CO2 (Mt)	3085,31	3057,04	3126,88
Intensitate energetică (tep/M€* 95)	215,72	207,00	193,78
Dependența de importuri (%)	47,63	66,57	49,35

Sursa: Eurostat

* la valoarea reală banilor din 1995

Tabloul energiei în UE ne arată că S/M diferă mult în structura energetică națională. Interesele țărilor net exportatoare diferă de cele ale țărilor net importatoare. În plus, nivelurile diferite de dezvoltare economică influențează atitudinea guvernelor față de o politică a energiei în spațiul european. Dacă țările Nordului bogat sunt intens preocupate de descentralizare și demonopolizare fără a se interesa prea mult de o politică comună, cele mai puțin dezvoltate ale Sudului caută surse de dezvoltare a sectorului de energie în interiorul UE.

De aceea, nu există grupuri de state cu o viziune comună asupra politicii de energie dincolo de clasificarea mai sus-menționată – importator/exportator. În schimb există o diferență clară pe axa Nord-Sud în ce privește nivelul de dezvoltare al sectorului energetic, infrastructura și utilitățile de energie.

3.2. Tabloul energetic în statele în curs de aderare și candidate*

Deși situația energetică pe ansamblul țărilor în curs de aderare și a celor candidate la UE pare similară cu a Statelor Membre în ce privește dependența de importurile de resurse energetice, tabloul energetic arată diferit în cel puțin câteva domenii: structura producției de energie și dependența energetică, infrastructura, eficiența energetică, dar și contextul politico-istoric¹.

3.2.1. Structura producției și dependența energetică în țările CEE

Țările din Europa Centrală și de Est (CEE) sunt mult mai dependente de importul dintr-o singură sursă decât Statele Membre, deși per total, dependența de importuri este mai redusă (36,9 % față de 47,6 % în UE). Dependența României față de resursele energetice din import este, conform aceleiași surse, de 21,9 % (statisticile românești indică procente cuprinse între 30 – 40 %). Ceea ce este diferit și caracteristic țărilor Central și Est Europene este faptul că această dependență este legată în proporții covârșitoare de un furnizor unic, Rusia, care asigură, de exemplu, întreg importul de gaze și petrol al Slovaciei, 98 % din cel de petrol și 89 % din cel de gaze al Ungariei, 50 % din importul de petrol al Poloniei, 78 % din importul de gaz al Cehiei.

Tabel 2 . Dependența față de importuri pentru țările în curs de aderare și candidate

1999 – %	Media*	UE	Țări în curs de aderare și candidate	România
Toți combustibilii	45,7	47,6	36,9	21,9
Combustibili solizi	27,6	47	-3,7	25,5
Petrol	73,7	72	85,2	36,2
Gaz natural	69,2	44,7	72,9	18,5

Sursa: Eurostat și OECD

* Media este calculată pentru UE – 27

“-”, arată că este exportator net

Dacă analizăm atent structura producției de energie primară în țările CEE, observăm că ea prezintă două caracteristici care o deosebesc de structura din țările UE: o mare dependență față de furnizorul unic Rusia și față de combustibilii generatori de poluare, în speță cărbunele, cu Polonia (68 % în 1999) și Cehia (51% în 1999) drept exemplele cele mai semnificative. Pentru comparație, cea mai mare dependență față de cărbune între țările membre ale UE o au Grecia (35 %), Danemarca (26 %) și Germania (25 %), în timp ce media pe țări este de numai 15 %. Dependența față de cărbune are implicații

* Un număr de 10 țări (Ungaria, Cehia, Polonia, Slovacia, Slovenia, Letonia, Lituania, Estonia, Cipru și Malta) au semnat Tratatul de aderare la UE la Consiliul European de la Atena în aprilie 2003 ; România și Bulgaria sunt încă în proces de pre-aderare.

¹ *EU Energy Policy and Future European Energy Markets - Consequences for the Central and East European States*, Margarita M. Balmaceda, Mannheimer Zentrum für Europäische Sozialforschung – Working Paper

majore politico-strategice privind industria extractivă, reacția unor grupuri de interese și problemele de mediu, în timp ce dependența față de resursele energetice din Rusia are o mare influență asupra tipului de relații comerciale cu această țară.

3.2.2. Infrastructura

Țările CEE dețin o infrastructură energetică (conducte magistrale de alimentare, rețele de transport energie etc) care nu face posibilă reducerea, într-un orizont de timp mediu, a dependenței lor energetice față de Rusia. Preconditiile de infrastructură și tehnice sunt cele moștenite din timpul regimului communist. Investițiile noi apărute în sector, în special în Ungaria și Cehia, rămân însă aproape simbolice față de nevoile reale și contribuie mai degrabă la constituirea capacităților de rezervă în caz de urgență.

Dacă privim cifrele de după 1989, situația energetică a țărilor CEE a rămas aproape neschimbată, țările din zonă continuând să depindă covârșitor de gazul și petrolul din Rusia – și cu excepția Cehiei și Sloveniei, nu s-a atins un grad semnificativ de diversificare a importului.

3.2.3. Intensitatea energetică

Nivelul crescut al intensității energetice² continuă să rămână o problemă importantă în țările CEE. Deși din 1993 acest indicator economic cheie a scăzut de la 997,3 tep/1 milion Euro PNB la 744,3 în 1999, faptul se datorează în special închiderii unor industrii ineficiente și instalării unor linii tehnologice noi, și doar în foarte mică măsură eficientizării consumurilor existente. Media pe UE a intensității energetice a fost în 1999 de 198,4 tep/1mil euro PNB, adică de aproape 4 ori mai scăzută decât în țările fostului spațiu communist.

Tabel 3. Intensitatea energetică în lume

tep/Meuro*	În lume	USA	UE	Japonia	Rusia	China
1993	423,1	385,1	213,4	119,9	2451,0	1696,5
1995	413,0	371,8	207,0	126,7	2432,5	1625,1
1997	401,2	358,4	205,1	123,5	2363,6	1543,8
1999	390,9	345,7	198,4	125,9	2439,9	1399,1

Sursa: Eurostat și OECD

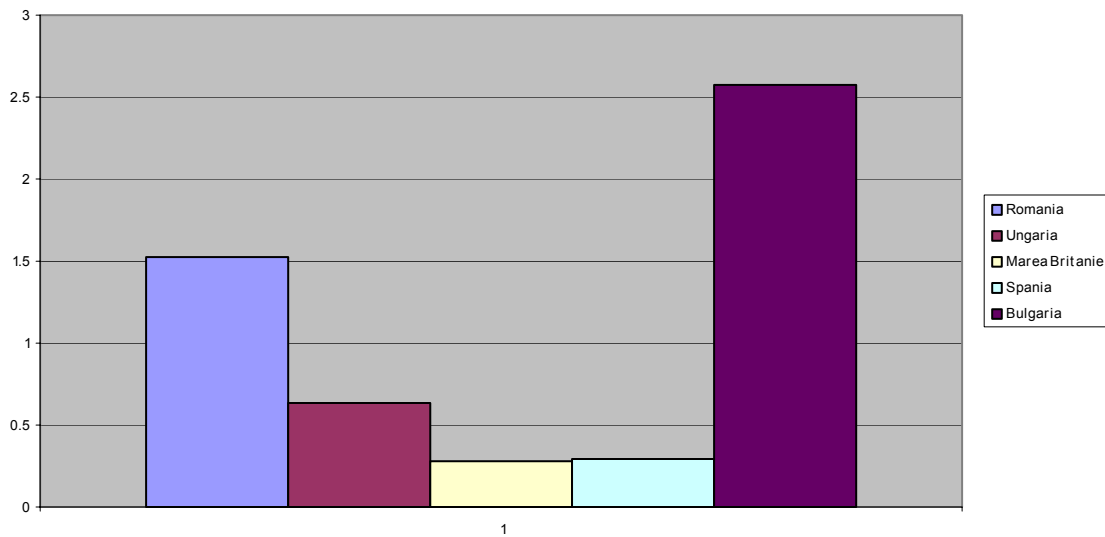
tep = tone echivalent petrol

* la valoarea reală a banilor din 1995

Definiție: intensitatea energetică a energiei = consum intern brut de energie/ produs intern brut

Fig. 1. Intensitatea energetică în 1999: comparație între țări
(kWh/USD)

² Intensitatea energetică, sau consumul de energie pentru producerea unui Euro ca venit național, este raportul dintre energia electrică consumată (suma consumurilor industriale, casnice, importuri și exporturi, pierderi în distribuție), exprimată în tep – tone echivalent petrol sau kWh și Produsul Național Brut (MWh/Euro sau tep/Euro).

Sursa: Eurostat, *Statistics in focus, Environment and Energy*, 1 January 2000

Tabel 4. Indicatori pentru țările în curs de aderare și candidate

	Intensitate energetică (tep/Meuro*)	Intensitate carbon (tCO ₂ /tep)	Emisii carbon pe cap de locuitor (kg/locuitor)
1993	997,3	24,79	5681,3
1995	883,0	2,74	5583,1
1997	830,8	2,71	5678,2
1999	744,3	2,69	5176,0

Sursa: Eurostat și OECD

* la valoarea reală a banilor

Definiție: intensitate carbon = emisii CO₂/consum intern brut de energie

3.3. Politici energetice și instrumente de implementare

O piață descentralizată are nevoie de reguli dar și de instituții care să vegheze că aceste reguli sunt respectate. Comisia Europeană deține acest rol de regulator. Rolul Comisiei este însă puțin agreat de guvernele naționale, care consideră că această poziție îi conferă putere politică. În acest context se petrec schimbările actuale în conceptul politicii comune a energiei.

Cartea Verde a Energiei este primul studiu energetic cu adevărat important realizat după anii '70 în spațiul european și reprezintă baza unei strategii energetice pe termen lung a Comunităților Europene. Scopul său nu a fost să prezinte soluții, ci să atenționeze asupra stării actuale a sectorului de energie, precum și a implicațiilor și consecințelor consumului de energie asupra economiei și mediului înconjurător.

Pentru a îmbunătăți siguranța în alimentarea cu energie și a răspunde în același timp cerințelor de mediu (în special în problema schimbărilor climatice și a încălzirii planetei), **Cartea Verde** evidențiază necesitatea ca sursele de energie regenerabilă să devină o parte tot mai importantă din structura producției de energie. Până în 2010, proporția surselor regenerabile ar trebui să ajungă la 12 %, față de 6 % în 1998. În condițiile actuale însă, creșterea s-ar ridica la numai un procent, de aceea trebuie avute în vedere măsuri complementare. Sursele convenționale de energie cu potențial poluant mai redus (păcură, gaz natural, energie nucleară) sunt reconsiderate, în sensul de a sprijini, prin ele, dezvoltarea de noi resurse energetice. Pe de altă parte, grija pentru menținerea competiției pe piața energiei nu dă prea mult spațiu de manevră subvențiilor de stat destinate stimulării producătorilor de energie din surse neconvenționale. Din acest motiv, Comisia Europeană consideră că este necesară o minimă armonizare în domeniul subvențiilor. Promovarea *energiei verzi* prin certificare sau printr-o reformă a taxelor de mediu sunt două dintre cele mai vehiculate modele.

Dezbateră lansată de Cartea Verde a conturat câteva direcții de acțiune, după cum urmează:

Managementul cererii de energie electrică. Consumul de energie va trebui să fie controlat și dirijat, îndeosebi prin monitorizarea atentă a eficienței energetice și prin diversificarea surselor de energie primară.

Stocurile de combustibil. În 2004, Uniunea lărgită va consuma peste 20% din producția mondială de petrol. Pentru siguranța în alimentarea cu combustibili energetici, este necesară asigurarea de stocuri strategice de petrol și coordonarea utilizării acestora, ca și solidaritatea între S/M pe timp de criză. O abordare similară există pentru stocurile de gaz.

Siguranța alimentării. Pentru asigurarea siguranței în alimentare cu energie primară în Europa, s-a convenit crearea unui nou parteneriat energetic EU – Rusia, care va conține prevederi legate de siguranța rețelei, protecția investițiilor, proiecte majore de interes comun. Actualul Acord de Parteneriat și Cooperare UE-Rusia, semnat în decembrie 1997 pe o durată de 10 ani, are o putere redusă, mult sub puterea Acordurilor Europene încheiate cu statele în curs de aderare.

Surse de energie noi și regenerabile. Acestea reprezintă în prezent doar 6 % din balanța energetică a UE. Dacă se păstează trendul, ele vor acoperi numai 9 % din totalul consumului până în 2030. Directiva privind promovarea energiei produse din surse de energie regenerabile, face un pas important spre atragerea interesului pentru investiții în surse alternative. Actul legislativ conține prevederi ce fac referire la programe de sprijin naționale pentru producătorii de energie pe baza de surse energetice regenerabile, în condițiile acordării unor garanții de origine a electricității produse din aceste surse și suportarea costurilor tehnice pentru racordarea la rețea a producătorilor de energie.

Energia nucleară. Temerile legate de încălzirea planetei au schimbat percepția asupra energiei nucleare. Este un fapt recunoscut acela că folosirea energiei nucleare și a celor regenerabile, împreună cu eficiența energetică crescută, conduc la limitarea efectului de seră al gazelor emise de combustibilii fosili. Abandonarea totală a energiei nucleare ar însemna ca 35 % din producția de energie electrică să fie

acoperită din alte surse. De aceea, opțiunea nucleară rămâne deschisă statelor europene care o doresc. Totuși, procesarea și transportul deșeurilor radioactive rămâne o chestiune încă nerezolvată. Noile țări membre și candidate care au reactoare vechi trebuie să le închidă sau să le modernizeze, așa cum este cazul grupurilor nucleare de la centrala Dukovany din Cehia sau Kozlodui din Bulgaria. Fiind un subiect de interes major, siguranța nucleară va face obiectul unor raportări regulate, se va elabora un standard de practici comune și un mecanism european de control și peer-review. Statele vor trebui să-și construiască sisteme naționale de depozitare a deșeurilor radioactive.

Piața internă de energie. Este singura care poate asigura competiția sănătoasă și garanta siguranța alimentării cu energie, întărind competitivitatea economiei europene, dar necesită capacități trans-frontaliere îmbunătățite.

Comertul cu energie în UE. Comerțul acoperă doar 8 % în cazul energiei electrice, și are încă nevoie de capacități de interconectare. Există un plan de dezvoltare a infrastructurii de gaz și rețele electrice, și au fost identificate mai multe proiecte de interes european.

Conceptul global de siguranță în alimentare. Acest deziderat impune un efort de anticipație pe termen lung și relații întărite cu terțe țări.

Decuplarea consumului de creșterea economică, este o tendință a politicii comune de energie, prin care se încearcă reducerea sau stoparea influențelor negative ale sectorului de energie asupra mediului și vieții sociale. Instrumentul recomandat este folosirea eficientă a energiei.

3.4. Energia verde

Dacă în anii '70 *energia verde* era considerată o utopie și tratată ca un vis al cercetătorilor, situația s-a schimbat de-a lungul anilor și viziunea unui "viitor solar" a devenit un subiect de dezbateră.

Sursele de energie noi și regenerabile (biomasa, energia solară, energia vântului, hidroenergia, pila fotovoltaică etc) au devenit deja, pentru țările industrializate, obiective naționale în structura producției lor de energie². Aceasta s-a întâmplat mai ales ca urmare a două evenimente. Primul a fost publicarea în 1972 a raportului "*The Limits to Growth*" a Clubului de la Roma, iar al doilea l-a reprezentat prima criză a petrolului și criza energetică din 1973/1974. Raportul prevedea încă de atunci o reducere dramatică a resurselor energetice clasice și o creștere rapidă a poluării mediului. Concurența celor două evenimente a adus în discuție chestiunea siguranței în alimentarea cu energie.

În acest context, energia regenerabilă a fost privită pentru prima oară ca o posibilă soluție alternativă la petrol. Când prețul petrolului a scăzut brusc în anii 80, viziunea "solară" și-a pierdut din nou atractivitatea. Și totuși, evoluțiile ulterioare au confirmat concluziile Clubului de la Roma, iar problemele de mediu au început să se discute la scară planetară, mai ales după Conferințele de la Rio (1992) și Kyoto (1997).

² "Pinning hopes on renewable energies", Josef Auer, Deutsche Bank Research, 2001

Grupul de lucru Hidrogen este o inițiativă de ultimă oră a Comisiei Europene, care va cerceta potențialul hidrogenului ca viitor înlocuitor al surselor de energie convenționale. Hidrogenul este văzut ca sursa de energie a Mileniului 3, ce poate fi folosit de la carburant pentru motoare, la sursă de energie în baterii pînă la combustibil pentru centrale electrice. Grupul va fi constituit din reprezentanți ai unor reputeate centre de cercetare, producători de componente și pile de combustie, companii de electricitate, producători de automobile și mașini de transport.

Pila de combustie combină hidrogenul cu oxigenul pentru a produce energie electrică, în urma procesului rezultând doar apă și energie termică.

Comisia Europeană a mai lansat proiectul demonstrativ **CUTE** (*Clean Urban Transport for Europe*), prin care nouă orașe europene (Amsterdam, Barcelona, Hamburg, Londra, Luxembourg, Madrid, Porto, Stockholm și Stuttgart) vor introduce hidrogenul în sistemul de transport public. Alt program suport – **ECTOS** (**E**cological **C**ity **T**ransport **S**ystem), a fost lansat în 2001.

Protecția mediului și nevoia asigurării unei dezvoltări durabile (concept lansat la Rio), au fost argumentele reconsiderării energiilor noi și regenerabile pentru producția la scară industrială.

Uniunea Europeană s-a angajat prin Protocolul de la Kyoto să reducă emisiile gazelor cu efect de seră cu 8 % până în 2008-2012. Și totuși, în anii imediat următori semnării documentului, nimic semnificativ nu s-a întâmplat. Una din țările care și-a luat în serios angajamentele de la Kyoto a fost Germania, care mai mult decât alte țări membre, și-a impus un obiectiv extrem de ambițios prin reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră cu 21 %. O asistență financiară masivă pentru cercetare-dezvoltare, însoțită de un set de măsuri fiscale, ajutoare și garanții de stat, împrumuturi pentru investiții, programe regionale și locale specifice, au reprezentat portofoliul oferit partizanilor *energiei verzi* în Germania. Au început să fie valorificate resurse energetice variate noi și regenerabile – hidro, energia vântului pe apă și pe uscat, pila fotovoltaică, biomasa, energia solară, geotermală și deșeurile urbane. Totuși, utilizarea *energiilor verzi* nu rezolvă ea singură problemele de mediu și în particular pe cele privind schimbările climatice.

Tabel 5. Producția de energie electrică din surse regenerabile în anul 2000 și țintele pentru 2010

(procent din producția brută internă de energie)

	Hidro	Vânt	Biomasă	Geotermală	Total	Ținte pentru 2010*
Belgia	0,5 %	0	1,1 5	0	1,6 %	6 %
Danemarca	0,1 %	12,3 %	4,8 %	0	17,2 %	29 %
Germania	4,1 %	1,6 %	1,1,%	0	6,8 %	12,5 %
Grecia	6,9 %	0,8 %	0	0	7,2 %	20,1 %
Spania	13,1 %	2,1 %	1,0 %	0	16,2 %	29,4 %

Franța	12,5 %	0	0,6 5	0	13,1 %	21 %
Irlanda	3,5 %	1,0 %	0,4 %	0	4,9 5	13,2 %
Italia	16 %	0,2 %	0,7 %	1,7 %	18,6 5	25 %
Liechtenstein	10,2 %	2,3 %	4,8 %	0	17,3 %	5,7 %
Olanda	0,2 %	0,9 %	3,6 %	0	4,7 5	9 %
Austria	67,3 %	0,1 %	2,6 %	0	70 %	78,1 %
Portugalia	25,9 %	0,4 %	3,5 %	0,2 %	30 %	39 %
Finlanda	20,9 %	0,1 %	12,2 %	0	33,3 %	31,5 %
Suedia	54,1 %	0,3 %	2,7 %	0	57,1 %	60 %
M. Britanie	1,4 %	0,3 %	1,2 %	0	2,8 %	10 %
UE	12,4 %	0,9 %	1,5 %	0,2 %	14,9 %	22 %

Sursa: Eurostat

* Conform cu Directiva 2001/77/EC privind promovarea producerii de energie electrică din surse de energie regenerabilă pe piața internă de energie. Explicațiile se găsesc în anexa la Directivă.

3.5. Legislație comunitară

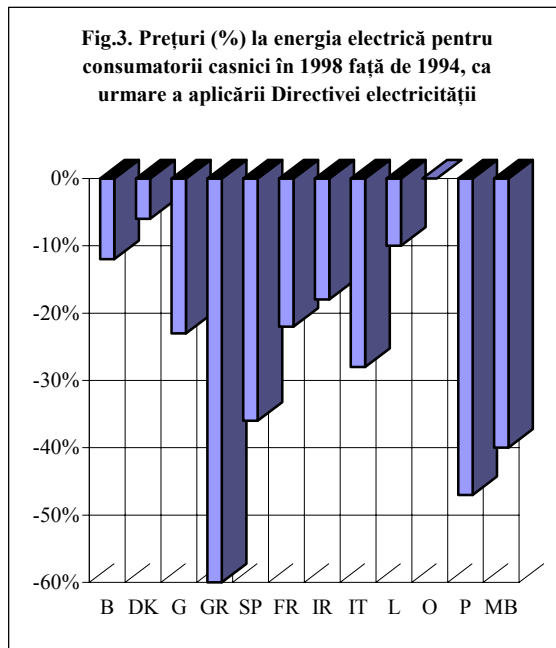
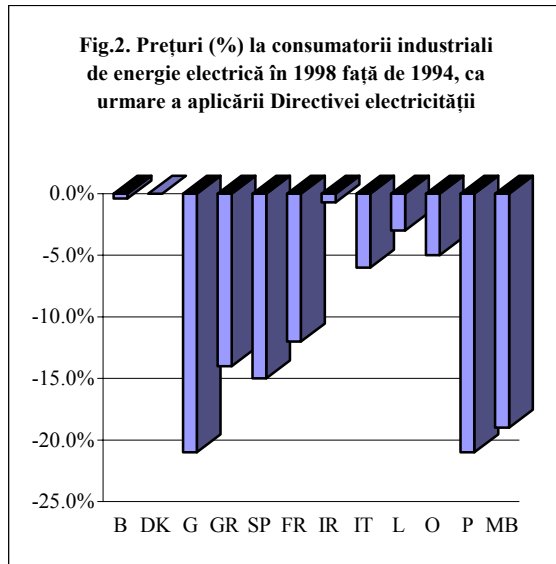
Crearea Pieței Interne a Energiei s-a realizat în etape. Inițial, s-au inițiat măsuri legislative menite să asigure transparența prețurilor la consumatorii finali și să faciliteze tranzitul gazului și energiei electrice prin rețelele importante ale spațiului UE. Pasul următor a constat în eliminarea unor restricții privind accesul egal al companiilor la explorarea și exploatarea rezervelor de hidrocarburi. În 1996 și 1998 s-a făcut un pas important prin directivele electricității și respectiv, gazului, care permit comerțul cu energie electrică și gaz în interiorul Comunității. Liberalizarea pietelor de energie electrică și gaz, care au fost deschise consumatorilor importanți în 1999 și respectiv 2000, a marcat un succes important prin decizia liberalizării lor totale, pentru toate tipurile de consumatori, până la sfârșitul anului 2004. Decizia a fost luată la Consiliul European de la Barcelona în 2002. Introducerea Directivei comune pentru gaz și energie electrică simplifică și omogenizează regulile de piață, marcând un pas nou spre consolidarea pieței unice. Propunerea de Directivă referitoare la accesul la rețea pentru comerțul trans-frontalier cu energie electrică înlătură barierele naționale în vederea schimburilor de energie între țări.

Tabelul 6. Prețuri ale energiei electrice la consumatorii industriali și casnici în 2001, după implementarea Directivei electricității 96/92/EC

Țara	(EURO/MWh)	
	Consumatori industriali	Consumatori casnici/comerciali mici
Belgia	68	120
Danemarca	56	68
Franța	51	87
Germania	61	122

Italia	77	110
Olanda	62	94
Portugalia	59	106
Spania	52	88
Marea Britanie	58	91

Sursa : “First report on the implementation of the internal electricity and gas market”,
European Commission, SEC(2001)1957

Sursa: EUROSTAT

Crearea Rețelelor trans-europene de energie (TENs), printr-o legislație adoptată încă din 1996, s-a făcut mai întâi prin identificarea unor proiecte de rețele de energie electrică și gaze de interes comun. Costul total al acestor proiecte se ridică la 18 miliarde EURO, finanțarea cazând în mare parte în sarcina operatorilor înșiși și într-o mică măsură în răspunderea Comisiei Europene. Rețelele trans-europene de energie au un impact major asupra relațiilor cu țările din regiune. Programul SYNERGY a fost elaborat pentru a dezvolta aceste relații cu țările CEE, Rusia, Ucraina și cu cele din bazinul Mediteranean. Carta Europeană a Energiei și Tratatul Cartei au însemnat de asemenea pași în întărirea acestei colaborări. Diversificarea surselor de energie prin promovarea energiilor regenerabile, ca măsură legislativă de importanță majoră în prioritățile enunțate de Cartea Verde a Energiei, a fost adoptată în 2001. Obiectivul ei este ca « energia verde » să ajungă la 22 % din totalul energiei produse în UE în 2010, față de 14 % în 1997. S/M trebuie să și definitiveze obiectivele naționale până în octombrie 2003.

Măsurile de stimulare a creșterii eficienței energetice se regăsesc într-o serie de directive și într-un program de acțiune. Directiva privind eficiența energetică a clădirilor, care stabilește o metodologie comună pentru standardele minime de performanță energetică a clădirilor noi și existente, cele pentru etichetarea uscătoarelor electrice de rufe, a mașinilor de spălat vase, a cazanelor noi de apă fierbinte, a cuptoarelor electrice și a sistemelor de aer condiționat, sunt măsuri legislative destinate implementării planului de acțiune. În domeniul securității nucleare, Agenția Euratom joacă un rol activ pe plan internațional în elaborarea standardelor de siguranță nucleară, în crearea unei piețe comune a echipamentelor nucleare și colaborează cu organizații internaționale din domeniu, precum AIEA – Agenția Internațională pentru Energie Atomică. Un Oficiu special al Euratom veghează la utilizarea energiei nucleare în scopuri exclusiv pașnice.

3.6. Programe de acțiune în domeniul energiei

Noul program cadru de acțiune în domeniul energiei pentru perioada 2003 – 2006 este gândit pentru a răspunde priorităților Uniunii. Spre deosebire de programele anterioare, SAVE, ALTENER, SYNERGY, SURE, ETAP, care tratau separat diferite aspecte ale energiei și ale colaborării în domeniu, noul program numit « **Intelligent Energy for Europe** »³ oferă un instrument pentru implementarea strategiei UE pe termen mediu și lung în domeniul energiei, cu trei obiective principale :

- Siguranța în alimentarea cu energie
- Concurența pe piața de energie
- Protecția mediului.

Programul este împărțit în patru direcții de acțiune, dintre care unele continuă și dezvoltă programele încheiate :

- utilizarea rațională a energiei și managementul cererii de energie (SAVE)
- surse noi și regenerabile de energie (ALTENER)
- aspecte energetice ale transportului (STEER)

³ “Intelligent Energy for Europe” Programme (2003 – 2006), COM (2002)162

- promovarea la nivel internațional a surselor de energie regenerabilă și eficiența energiei în țările în curs de dezvoltare (COOPENER).

SAVE se concentrează în principal pe construcții și industrie, iar STEER include diversificarea combustibililor, promovarea combustibililor regenerabili și eficiența energiei în transporturi. Toate direcțiile de acțiune au în vedere propuneri de măsuri legislative.

Cele patru direcții de acțiune urmează să fie implementate prin acțiuni cheie (key actions), care fie combină priorități ale UE din domeniile specifice, fie sunt concentrate pe unele regiuni defavorizate. Acțiunile cheie trebuie să vizeze una sau mai multe din activitățile următoare :

- implementarea unor strategii pe termen mediu și lung în domeniul energiei care să contribuie la obiectivele principale ale programului (standarde, etichetare, certificare sisteme, monitorizarea dezvoltării pieței, tendințe de piață)
- crearea, extinderea și promovarea structurilor și instrumentelor de dezvoltare durabilă, inclusiv managementul local și regional al energiei.
- promovarea tehnologiilor avansate și a sistemelor de introducere rapidă a acestora pe piață.
- dezvoltarea structurilor de informare, educare și formare pentru creșterea conștientizării, diseminarea know-how-ului și a bunelor practici.
- monitorizarea implementării și a impactului politicii UE privind dezvoltarea durabilă în domeniul energiei.

Programul « Intelligent Energy for Europe » are un buget total de 215 milioane EURO și este deschis S/M, celor în curs de aderare, țărilor candidate și celor din EFTA (European Free Trade Association) și EEA (European Economic Area).

Comisia Europeană susține cercetarea, dezvoltarea și realizarea proiectelor demonstrative din domeniul energiei și prin **Programul Cadru 6**, program care are drept scop general crearea unui Spațiu European de Cercetare (European Research Area). În Programul Cadru 5, încheiat în 2002, a existat sub-programul ENERGY, dedicat energiilor ne-nucleare.

Agencia Euratom, la rândul ei, dedică fonduri pentru programe specifice din domeniul nuclear. Prin Programul Cadru 6 se alocă sume importante pentru cercetare nucleară, în particular pentru îmbunătățirea securității nucleare și managementul (procesare, transport și depozitare) deșeurilor radioactive

Programul **European Climate Change** (ECCP) finanțează la rândul ei, un set de măsuri pentru reducerea emisiilor de gaze.

§4. INFLUENȚE INTER-SECTORIALE ȘI POLITICI INTEGRATE

Integrarea conceptului de dezvoltare durabilă în politicile sectoriale a început odată cu Consiliul European de la Cardiff (din iunie 1998), când un număr de sectoare, între care

agricultura, transportul și energia au fost primele propuse pentru abordarea integrată. Ca răspuns la această inițiativă, Comisia Europeană a lansat trei luni mai târziu Comunicarea *“Intărirea integrării mediului în politica de energie a Comunității”*. Documentul anunța acțiuni de integrare a protecției mediului în politica de energie, acțiuni care evidențiau responsabilități majore pentru Statele Membre, ca și pentru instituțiile europene. O strategie generală de integrare a problemelor de mediu în politica de energie a fost lansată un an mai târziu de către Consiliul Energiei. Strategia avea în vedere dezvoltarea unor politici pe termen lung, care să aibă drept scop dezvoltarea durabilă din punct de vedere economic, social și ecologic, urmărind noi inițiative de politică, dar care să țină cont și de implicațiile extinderii UE.

În ce privește țările candidate la UE, încă de pe atunci s-au ridicat câteva întrebări, și anume:

- cum să se reducă dependența energetică, dar mai ales, cum să se micșoreze ritmul de creștere al acesteia în raport cu cel înregistrat de S/M?
- care este potențialul de reducere a concentrației de bioxid de carbon în țările candidate?
- Care sunt principalele obstacole pentru integrarea protecției mediului în politica de energie (probleme structurale, funcționale)
- Care este viitorul energiei nucleare în aceste țări, în condițiile în care energia nucleară produsă este mai curată din punct de vedere al emisiilor de CO₂, dar provoacă îngrijorare în ce privește siguranța în funcționare?

4.1. Schimbări de percepție în politica de energie

Integrarea protecției mediului în politica de energie, sau așa-numitul proces Cardiff, a provocat câteva schimbări majore în abordarea sectorului energetic și nu numai:

- s-a produs un transfer de responsabilitate de la autoritățile de mediu, singurele însărcinate până la acel moment cu tratarea chestiunilor de mediu, către autoritățile din sectorul energie; prin aceasta s-au adus mai aproape problemele de sursa lor de producere, considerându-se că în acest fel se pot aborda mai bine multiplele dimensiuni ale protecției mediului.
- prin extensie, acest transfer de responsabilitate s-a lărgit de la sectorul energie la toate celelalte politici sectoriale.

În consecință, această schimbare de percepție a impus eforturi crescute în coordonarea strategiilor sectoriale începând de la acel moment.

Integrarea problemelor de mediu în politica de energie presupune asumarea unor chestiuni cheie, cum ar fi:

- transformarea “spiritului” dezvoltării durabile în angajamente de politică operațională

- întărirea legăturilor pozitive dintre cei trei piloni ai dezvoltării durabile: siguranța în alimentare, competitivitatea serviciilor de energie și protecția mediului.
- Dezvoltarea unui set de strategii coerente pe termen scurt și lung
- Stabilirea unui calendar clar de măsuri de implementare
- Monitorizarea indicatorilor de progres.

Privită din acest unghi de vedere, politica energetică durabilă se poate defini drept acea politică prin care se maximizează bunăstarea pe termen lung a cetățenilor, păstrând totodată un echilibru dinamic, rezonabil, între siguranța în alimentare, competitivitatea serviciilor energetice și protecția mediului, ca răspuns la provocările sistemului energetic. Dezvoltarea unei politici energetice durabile trebuie de aceea văzută ca un proces continuu de căutare, învățare și adaptare, care urmărește să ofere soluții optime pentru bunăstarea pe termen lung a cetățenilor.

Procesul Cardiff a atras după sine schimbări fundamentale atât în viziunea asupra sistemelor și resurselor energetice, dar și în percepția schimbărilor în sine: resurse văzute până mai ieri ca sărace, au devenit abundente, prețurile aflate “în creștere continuă” astăzi sunt văzute ca “fluctuante”, piețe care ieri erau locale au devenit globale, politicile bazate până ieri pe “reglementări” se bazează acum pe “concurență”.

Punctul de pornire al Uniunii Europene pentru acest mod integrat de abordare mediu-energie a fost destul de avansat, oricum mult mai bun decât cel pe care îl avea în anii 70. Furnizorii de energie sunt mai diversificați, concurența s-a îmbunătățit, tendința de creștere a eficienței energetice continuă, impactul energiei asupra mediului s-a redus substanțial mai ales la nivel local, UE are o industrie puternică și modernă, cu potențial ridicat pentru tehnologii puțin poluante și din domeniul eficientizării energiei.

Totuși, Uniunea Europeană mai are încă foarte multe de făcut pentru a face față provocărilor actuale. Cererea de energie este în continuă creștere (în 2020 consumul de energie va crește cu 50 % față de 1995), combustibilul lichid va fi înlocuit în mare parte cu gaz natural și surse regenerabile, progresul în creșterea competitivității este încă modest, emisiile de CO₂ sunt în creștere, iar dependența de importuri continuă să crească.

4.2. Dimensiunea mediului în politica de energie

Principiile de bază ale politicii de mediu a UE se regăsesc în al 5-lea și al 6-lea Program de Acțiune pentru Mediu, în Tratatul de la Amsterdam, în Procesul Cardiff, și au fost sintetizate pentru a fi mai ușor aplicate în procesul extinderii UE.

Obiectivele principale de mediu care se regăsesc în politica de energie se referă la minimizarea impactului de mediu și dezvoltarea unui sistem energetic durabil.

Minimizarea impactului de mediu are trei direcții principale de acțiune: înlocuirea energiilor poluante cu altele mai puțin poluante, introducerea tehnologiilor de reducere a emisiilor de gaze și creșterea eficienței energetice.

În ce privește impactul asupra mediului, cele mai serioase probleme se referă la ploile acide, calitatea aerului, schimbările climatice, rezervele de resurse energetice și chestiunile legate de utilizarea energiei nucleare, ca un caz aparte. În domeniul schimbărilor climatice, strategia europeană se bazează pe țintele stabilite prin Protocolul de la Kyoto. Instrumentele de lucru pentru atingerea țintelor sunt eficiența energetică, creșterea ponderii resurselor regenerabile, inovarea tehnologică și cercetarea.

În contextul extinderii UE, pentru țările în curs de aderare și candidate s-au evidențiat următoarele direcții de acțiune:

- integrarea problemelor de mediu în cele ale diferitelor sectoare
- dezvoltarea unor programe pe termen lung
- dezvoltarea de legături strategice cu celelalte politici ale UE.

Pentru a merge în aceste direcții, statele în curs de aderare și candidate au nevoie să fie ferm și clar angajate în adoptarea legislației comunitare, în atingerea convergenței cu intensitățile energetice din UE și într-o strânsă colaborare internațională bazată pe acordurile existente și viitoare.

4.3. Abordarea integrată pe sub-sectoare energetice

4.3.1. Cărbunele

Cărbunele este văzut ca o resursă energetică cu valențe pozitive, dar și negative:

- pozitivă este contribuția sa la asigurarea siguranței în alimentare, și ca parte a diversificării surselor de energie
- negativ este impactul asupra mediului. Dacă impactul local asupra mediului poate și va fi diminuat prin măsuri tehnologice și de reducere a suprafețelor afectate, impactul global al utilizării cărbunelui asupra emisiilor de gaze cu efect de seră provoacă încă mare îngrijorare.

Tehnologiile curate ale procesării cărbunelui sunt tot mai dezvoltate în Europa, în timp ce eficiența centralelor pe bază de cărbune a ajuns deja la 47 % și urmărește să crească până la 50 %. Tehnologiile de captare a bioxidului de carbon din emisiile centralelor termice vor fi disponibile pe scară largă în următorii 10 ani. Costurile cărbunelui curat vor rămâne totuși foarte ridicate în termeni de eficiență economică, dar vor fi compensate prin aportul adus la siguranța în alimentare și la stabilitatea economică în cazul unor fluctuații mari de prețuri pe piața resurselor energetice.

Directivele privind calitatea aerului sunt cele care au impact important asupra utilizării cărbunelui:

- Directiva privind prevenirea și controlul integrat al poluării, este Directiva pe baza căreia se face licențierea centralelor mari în Europa, sub aspectul protecției mediului.

- Directiva centralelor de combustie mari
- Directiva cadru privind calitatea aerului, cu surorile ei pentru bioxid de sulf, nitriți, suspensii, plumb, bioxid de carbon, ozon și benzen, precum și alte directive în lucru privind limitarea conținutului de metale grele (nichel, arsenic, cadmiu) în aer.
- Directiva privind plafonul național de emisii (NEC), care limitează valorile de bioxid de sulf, nitrați, hidrogen sulfurat și componente organice volatile.
- Directiva privind ozonul.

Problemele de mediu ale industriei cărbunelui, care nu sunt direct legate de energie, sunt acoperite de directivele privitoare la stațiile de epurare și la protecția apei.

Deși controlul poluării aerului și politica de folosire a cărbunelui nu merg în mod natural în aceeași direcție, ba chiar sunt contradictorii, va trebui totuși să se ajungă la un compromis, care să țină seama și de alte obiective ale politicii de energie, în special cele referitoare la contribuția cărbunelui la asigurarea resurselor și a competitivității. Sunt speranțe că noile tehnologii vor putea reduce cu până la o treime emisiile datorate utilizării cărbunelui.

4.3.2. Petrolul

Problemele de mediu pe care le ridică industria petrolului și utilizarea acestuia în scopuri energetice și de transport se referă la calitatea aerului, a apei, schimbările climatice și la calitatea combustibililor.

În privința utilizării produselor rafinate, există încă mari diferențe între gradul de rafinare cerut de piața din S/M și de cea din țările Central și Est Europene. În țările în curs de aderare și candidate la UE, cererea pentru produse din petrol cu potențial de poluare mai scăzut este mult mai redusă față de UE.

Cererea pentru produse petroliere este și va continua să fie în creștere. În UE, previziunile indică o cotă de 40 % din consumul total de resurse energetice în 2020 din petrol. În aceste condiții, schimbările impuse de protecția mediului vor determina o orientare pronunțată spre produse petroliere curate. Aceasta va necesita dezvoltarea unui complex de inter-relații între politica de energie și protecția mediului, a unei abordări cuprinzătoare care să țină seama pe de o parte, de evaluările integrate fundamentate științific, pe de altă parte, de țintele stabilite pentru protecția mediului în contextul dezvoltării durabile. Spre exemplu, reducerea potențialului poluant al combustibililor pentru transport ar putea determina o creștere a emisiilor de bioxid de carbon produse de către rafinării. De aceea, o colaborare mai strânsă între toți factorii implicați pare să fie calea cea mai potrivită pentru a trata complexitatea problemei.

4.3.3. Gazul natural

Din punct de vedere al mediului, gazul natural este considerat „poarta spre o dezvoltare durabilă”. Impactul asupra mediului generat de utilizarea gazului natural are o dimensiune locală (particule, fum), regională (ploi acide) și una globală (gaze cu efect de seră).

Impactul negativ la toate dimensiunile se poate reduce prin folosirea gazului curat, cu conținut scăzut de sulf și de carbon, prin utilizarea tehnologiilor de eficiență

energetică și prin reducerea cererii de energie (tehnologii termo-izolante în construcții, stiluri de viață adaptate). Tehnologiile gazului se potrivesc foarte bine cu cele pentru dezvoltarea resurselor regenerabile. Combustibilul gazos este adecvat tehnologiilor de creștere a eficienței energiei, de exemplu în boilerile de condensare. Arderea gazului în centrale are potențialul de a reduce emisiile de bioxid de carbon. Utilizarea gazului în co-generare va dubla producția de energie electrică produsă pe bază de gaz în Uniunea Europeană. Această situație va determina însă dereglări și disfuncționalități în domeniul competiției, între vechile centrale cu eficiență scăzută și cele noi, performante.

4.3.4. Industria energetică

La toate nivelurile sale, industria energetică se confruntă cu problemele ridicate de mediu:

- în producția de energie electrică, prin întreaga legislație de mediu și de taxare, de exemplu prin: Directiva pentru prevenirea și controlul integrat al poluării, Directiva centralelor de combustie mari, Directiva privind plafonul național pentru emisii, taxa pe energie, integrarea surselor de energie regenerabile, energia nucleară.
- În transportul energiei electrice, prin piața internă de energie
- În distribuția de energie, prin obligațiile serviciului public
- În furnizarea energiei electrice, prin siguranța în alimentare.

O chestiune delicată la nivelul producției în țările candidate se referă la energia nucleară, mai precis la raportul dintre siguranța nucleară și poluarea mediului.

Promovarea surselor regenerabile este o chestiune legată mult de potențialul fiecărei țări în parte. În prezent, nivelul emisiilor de bioxid de carbon în țările în curs de aderare și candidate nu este considerat îngrijorător. De aceea, nu se consideră necesară o politică agresivă de promovare a surselor regenerabile în acest grup, mai ales datorită faptului că efortul investițional pentru re tehnologizarea centralelor electrice clasice poate conduce la păstrarea aceiași structuri a producției de energie pentru următorii 30 de ani.

Energia electrică este percepută din ce în ce mai mult ca un serviciu public către populație, dar în același timp și în egală măsură, o necesitate pentru economie. Responsabilitatea de a asigura acest serviciu trebuie văzută de cetățeni (consumatori) nu numai ca un drept de a fi serviți, dar și ca o obligație de a folosi rațional energia, în condiții de eficiență energetică. Firmele de distribuție pot fi purtătoarele acestui mesaj într-un mod transparent, prin corecții corespunzătoare aplicate prețului. Acesta este, de altfel și unul dintre mesajele Cărții Verzi, când se referă la un nou tip de management al cererii de energie.

Fiecare țară europeană, fie S/M sau candidată, se află într-o situație diferită, determinată de condițiile naturale – geografice, resurse naturale, etc -, structura importului, contextul economic și starea mediului. Pentru a îndeplini cerințele unei

dezvoltări durabile, fiecare stat în parte trebuie să-și ajusteze propria structură a producției de energie.

Țările în curs de aderare și candidate, în ansamblul lor, nu diferă ca tendințe față de cele manifestate în S/M, de aceea nu vor provoca schimbări calitative majore în procesul Cardiff. Ele întăresc însă aceste tendințe și de aceea fac integrarea un proces dificil. Cele mai sensibile probleme ale țărilor candidate sunt din această perspectivă:

- securitatea nucleară
- eficiența energiei și utilizarea surselor regenerabile
- problemele sociale legate de restructurarea în anumite sectoare energetice
- povara economică pe care constituirea unor stocuri de petrol, ne-productive în termeni economici dar scumpe în termeni financiari, o impune asupra țărilor candidate.

§5. ASPECTE PROBLEMATICE ALE ENERGIEI

În crearea pieței interne de energie, stabilirea cadrului de reglementare nu constituie cea mai dificilă sarcină. Mult mai problematică se dovedește a fi implementarea legislației europene, dominată în acest sector de Directive. Adoptarea Directivelor de gaz și electricitate, de fapt primul pas concret spre constituirea pieței interne de energie, s-a dovedit a fi startul pentru inițierea unor reforme radicale în sectoarele economice cele mai conservatoare ale Europei, în care monopolul, mai degrabă decât competiția, au fost considerate ca fiind starea naturală a lucrurilor. De fapt, adoptarea Directivelor a constituit doar semnalul încheierii unui foarte lung proces de pregătire a liberalizării pieței, iar dificultățile de realizare în fapt a liberalizării sunt doar la început. Acestea sunt legate în primul rând de cooperarea voluntară între S/M pentru a transforma liberalizarea în realitate, ceea ce se poate realiza în mod practic doar prin consens. Complexul de autorități de reglementare apărute ca urmare a aplicării Directivelor, precum și mulțimea actorilor de pe piața energiei, care include nu numai producători, consumatori, furnizori, dar și comercianți și operatori de piață, face ca acest consens să fie greu de atins, mai ales în contextul actual al extinderii UE și al regândirii structurilor și modului său de funcționare. Pentru a răspunde acestei probleme complicate, Comisia Europeană a inițiat Forumuri de Reglementare pe domenii ale energiei. De exemplu, Forumul de Reglementare pentru energie electrică se întâlnește bi-anual la Florența, pentru a monitoriza și discuta implementarea Directivei electricității. Unul similar pentru sectorul gazelor se întrunește la Madrid. Aceste forumuri au un statut mai puternic decât al unor grupuri de lucru, dar nu au puteri legislative. Ele au rolul de a facilita schimbul de informații, de a semnaliza problemele nou apărute și de a reflecta la soluțiile tehnice posibile. Compoziția lor constă în reprezentanți ai autorităților de reglementare din S/M, ai guvernelor, ai Comisiei și Parlamentului European, ai utilizatorilor de rețele, comercianți, consumatori și statisticieni.

Câteva sunt problemele care necesită compromisuri evidente pentru liberalizarea efectivă a pieței interne de energie :

distorsionarea efectului subsidiarității, respectiv riscul ca liberalizarea să se producă numai în interiorul granițelor naționale, fără un efect notabil regional integrator

lipsa unor mecanisme specifice în Directive care să înlăture obstacolele în calea comerțului cu energie trans-frontalier

nevoia dezvoltării unui cadru de reglementare coerent atât cu Directivele, cât și cu formele instituționale de aplicare alese de S/M

identificarea unor prevederi cheie care să garanteze aplicarea efectivă a Directivelor.

Piața internă de energie este, în stadiul actual al integrării europene, încă în lucru, iar modelul de reglementare, încă în faza embrionică. Termenul de economie socială de piață, folosit pentru a defini tipul de relații economice din spațiul UE, impune evident limite în liberalizarea pieței, pentru a atinge un echilibru între obligativitatea asigurării furnizării de energie ca un serviciu public și respectarea condițiilor de piață liberă. Pe de altă parte, cere o atenție specială pentru problemele sociale și alte consecințe sociale pe care liberalizarea le poate genera. Într-o economie socială de piață, așa cum istoricește este cea europeană, competiția liberă pe piața energiei va fi limitată de considerente de politică socială, nuanță care apare mult mai puțin importantă pe piețele de energie din SUA, de exemplu.

Privite sintetic, problemele majore actuale ale sectorului de energie în spațiul comunitar, rezumate din Raportul la Cartea Verde a Energiei, sunt după cum urmează:

Creșterea dependenței față de resursele energetice de import. Două treimi din combustibilul fosil - țiței, cărbune, gaz natural, provin în prezent din import (20 % din gazul natural se importă din Rusia). Peste 30 ani, dependența va crește la 70 % din necesarul total, iar 90 % din țiței va fi importat.

Problema siguranței în alimentarea cu energie electrică. Dependența față de resursele energetice din import duce la o siguranță scăzută în alimentarea cu energie. Totuși, pentru creșterea siguranței în alimentare, doar reducerea importurilor și creșterea producției interne ar fi insuficiente și ar trăda o abordare simplistă a problemei. Comisia consideră că soluția problemei este una mult mai complexă, care să conțină între altele diversificarea surselor de energie, a tehnologiilor, precum și un nou tip de management al cererii de energie. Comisia Europeană atrage atenția asupra diferenței de vedere față de abordarea americană, care în urma căderii de sistem din California consideră că soluția se găsește doar în creșterea producției.

Slăbiciunile structurale, geopolitice și sociale, impactul negativ al producerii energiei asupra mediului, mai ales cel legat de emisiile de gaze cu efect de seră, angajamentele asumate prin protocolul de la Kyoto.

Lecția California

Criza de energie din California, care a început în anul 2000, este rezultatul unui deficit în producția de energie electrică și a escaladării pe acest fond, a prețurilor, conducând la falimentul celei mai importante utilități publice. Cauzele acestor probleme sunt date de combinația mai multor factori:

- creșterea rapidă a cererii de energie datorată în parte și consumului pentru industria high-tech din Silicon Valley
- lipsa unor capacități suplimentare de generare, cauzată de un mediu de reglementare confuz, combinat cu un control al planificării neobișnuit de strict
- lipsa capacităților de interconectare și a acordurilor de tarifare cu statele vecine
- existența unui grup de presiune ostil concurenței, care a impus practici de tarifare oligarhice
- expunerea excesivă a consumatorilor la prețurile de pe piața spot
- factori naturali, între care seceta.

Existența acestei combinații de factori și condiții adverse a provocat căderea de sistem din California. Din perspectivă externă, ea a fost judecată ca o posibilă consecință negativă a liberalizării pieței de energie. Drept urmare, mai multe state din Asia au reacționat imediat, reanalizându-și programele naționale de restructurare a sistemelor lor de energie pentru a vedea ce se poate învăța din „lecția California”.

§6. EXTINDEREA UNIUNII ȘI ADOPTAREA ACQUIS-ULUI

6.1. Acordurile Europene

Primul pas spre integrarea noilor democrații din Europa Centrală și de Est în Uniunea Europeană a fost făcut prin *Acordurile Europene* încheiate în 1994 între UE (prin S/M și Comisia Europeană) și țările aspirante. Acordurile, încheiate pe perioadă nedefinită, și având perioade tranzitorii de până la 10 ani, sunt identice în structură și conținut pentru toate țările, și acoperă aceleași teme ca și Tratatul UE. Prima temă se referă la libera circulație a bunurilor, în special a celor industriale și agricole, a doua, la libera mișcare a persoanelor și serviciilor, iar a treia stabilește reguli pentru plăți, mișcarea capitalurilor, competiție și cooperare economică, culturală și financiară. În final se stabilește cadrul de cooperare pentru implementarea acordului, care constă în trei instrumente:

Consiliile de asociere (consilii bilaterale formate la nivel de miniștri), *Comitetele de asociere* (cu participare bilaterală la nivel oficial pentru discutarea în detaliu a problemelor din Acorduri) și *Comitetele mixte parlamentare*. Țările semnatare ale Acordurilor Europene sunt: Bulgaria, Cehia, Estonia, Ungaria, Letonia, Estonia, Lituania, Polonia, România, Slovacia și Slovenia.

Din punct de vedere al energiei, Acordurile Europene se referă la următoarele arii de cooperare:

- formularea și planificarea politicii de energie
- managementul sectorului de energie și instruirea personalului

- dezvoltarea resurselor energetice
- promovarea economisirii energiei și a eficienței în folosirea acesteia
- impactul de mediu asupra producției și consumului de energie
- transferul de tehnologie și know-how
- deschiderea pieței de energie.

Mediul și sectorul nuclear sunt tratate fiecare în capitole separate.

Acordurile Europene au creat cadrul pentru procesul de pre-aderare al țărilor candidate. Cartea Albă⁴ realizată de Comisia Europeană în 1995 precizează că doar armonizarea legislației cu cea europeană nu este suficientă pentru a îndeplini criteriile de aderare. Principala provocare pentru țările asociate stă « **nu** în adoptarea tehnică a textelor de lege, ci în adaptarea mașinăriei administrative și a societății la condițiile necesare pentru a face această nouă legislație să funcționeze ».

Pentru dezvoltarea cooperării regionale, Comisia a încheiat separat *Acorduri de Parteneriat și Cooperare* cu țări ale fostei URSS (Rusia, Ucraina, Moldova și Belarus) și cu cele din bazinul Mediteranean (Algeria, Maroc, Tunisia). Acordurile conțin prevederi cu referire la cooperarea în domeniul energiei, precum siguranța în alimentarea cu energie, eficiența energiei, rețele de transport energie, impactul asupra mediului.

6.2. Parteneriatele de Aderare

Pentru a face față acestei provocări pe care o reprezintă adoptarea acquis-ului, Comisia a încheiat câte un *Parteneriat de Aderare* cu fiecare țară candidată. În decembrie 1999, au fost adoptate Parteneriatele de Aderare cu 10 țări, iar un an mai târziu, cu Cipru, Malta și Turcia. Pe această bază, Comisia monitorizează progresul făcut de fiecare țară candidată, întocmind *Raportele anuale de Progres*, care stabilesc între altele și prioritățile pe termen scurt și mediu în îndeplinirea criteriilor de aderare. La rândul lor, țările candidate și-au întocmit *Programe Naționale de Adoptare a Acquis-ului (PNAA)*, descriind în detaliu planurile și acțiunile de pregătire a aderării la UE. Fiecare Raport al Comisiei conține și o evaluare a PNAA.

Actuala extindere a UE cuprinde primele țări care trebuie să ia în considerare o politică comună de energie, pe lângă celelalte politici deja consacrate. În plus această politică trebuie privită ca o politică integrată mediu-energie, în toată complexitatea ei. Mai mult, acquis-ul de energie, ca și cel de mediu, reprezintă « ținte mișcătoare », care necesită eforturi considerabile de preluare a legislației și mecanismelor existente, simultan cu transformarea lor după cum evoluează și se adâncește procesul de *integrare* a politicilor comunitare. Acestei sarcini deosebit de complexe trebuie să-i facă față țări care până nu de mult au funcționat într-un sistem de comandă și control supercentralizate, fără democrație și fără economie de piață. Extinderea actuală este din acest punct de vedere mult mai dificilă decât oricare alta de până acum, fără să luăm în considerare aspectul cantitativ. Ultima extindere a UE din 1995, care a cuprins Austria, Suedia și Finlanda, nu

⁴ *White Paper "Preparation of the Associated Countries of Central and Eastern Europe for Integration into the Internal Market of the Union"*, European Commission, COM (1995)163 final, May 1995

a ridicat probleme serioase țărilor candidate pentru adaptarea la structurile europene, ba chiar a adus contribuții naționale la adâncirea politicilor comunitare, de notat în domeniul energiei și mediului.

Negocierile referitoare la capitolul 14 -“Energie” au fost deschise în 1999 cu cele 6 țări din grupul Luxembourg. Cu celelalte șase din grupul Helsinki, care include și România, negocierile s-au deschis după anul 2000.

Cele 10 state în curs de aderare au închis definitiv negocierile la capitolul Energie, iar Bulgaria l-a închis provizoriu. România a deschis negocierile la acest capitol în prima jumătate a lui 2002, în prezent negocierile continuă.

Negocierea capitolului, care în termeni practici înseamnă acceptarea de către viitorul S/M a întregului acquis, în unele situații cu perioade de tranziție, a avut ca punct sensibil securitatea nucleară, pentru care nu a fost acceptată perioadă de tranziție. În schimb, statele candidate au cerut, iar Comisia Europeană a acceptat perioade de tranziție pentru constituirea stocurilor de petrol de 90 de zile. Ungaria este singura țară care nu a solicitat perioade de tranziție. Toate celelalte au negociat perioade de tranziție variind între 3 și 7 ani. Cehia a mai negociat o perioadă de tranziție de 2 ani pentru implementarea Directivei Gazului, iar Estonia, una de 8 ani pentru implementarea Directivei Electricității.

De-a lungul procesului de negociere, cele mai dificile chestiuni s-au dovedit a fi:

- dezvoltarea politicilor energetice naționale și a capacității instituționale de implementare
- crearea piețelor de energie (gaz și electricitate) și accelerarea procesului de liberalizare a piețelor
- constituirea stocurilor de petrol
- eficiența energetică (standarde minime de eficiență energetică pentru aparatură electro-casnică, boilere pe gaz și combustibil lichid, etc) și energiile regenerabile
- securitatea nucleară.

6.3. România : Adaptarea la legislația și politica comună de energie

Pentru a putea deschide negocierile, în România a fost necesară mai întâi corectarea unor distorsiuni structurale majore.

Cea mai dificilă corecție, care a avut un impact direct asupra populației, a fost eliminarea subvenției încrucișate dintre consumatorii casnici și industriali de energie electrică (în 1999), între energia electrică și termică (în 2000) și între consumatorii casnici și industriali de gaze naturale (în 2001).

O altă urgență a fost înființarea Autorităților de Reglementare și a Operatorului de Piață, instituții de bază în funcționarea piețelor de energie, petrol și gaze în UE.

O a treia, care este încă în desfășurare, o reprezintă restructurarea sistemului energetic național (SEN).

Structura SEN, infrastructura energetică și operatorii economici sunt în continuare în transformare, proces care înseamnă trecerea de la modelul centralizat la un model competitiv și flexibil, de piață. Așa cum s-a văzut anterior, acquis-ul comunitar nu conține “rețeta” pentru aceste structuri și nici nu intenționează să o facă, lucru confirmat de diversitatea structurilor SEN în țările membre, referitor la forma de proprietate, structura producției, a rețelelor de transport și distribuție, serviciile energetice.

Restructurarea SEN a parcurs mai multe etape, după cum se va vedea în cele ce urmează. În anul 2000, CONEL (fosta Companie națională de electricitate) s-a restructurat pe domenii de activitate: producere, transport, distribuție. Sectorul de producere a energiei electrice este reprezentat în prezent de SC Termoelectrica și SN Nuclearelectrica, care produc energie electrică și termică și SC Hidroelectrică, care produce energie electrică. CN Transelectrica asigură funcționarea și administrarea rețelei naționale de transport (linii și stații de transformare 400 și 220 kV), iar SC Electrica este distribuitorul de energie electrică (linii și stații de medie și joasă tensiune). Tranzacțiile comerciale dintre producătorii de energie electrică și distribuitorii sunt realizate de către operatorul comercial SC OPCOM, în prezent filiala a Transelectrica. În sector mai există Regia Autonomă pentru Activități Nucleare (RAAN), unic producător și furnizor de apă grea pentru CNE Cernavodă.

Reforma în sectorul gazelor naturale a început în anul 2000 prin reorganizarea fostei SN Romgaz. Ca urmare, în sectorul gazelor naturale au apărut SNTGN Transgaz, administratorul sistemului național de transport al gazelor naturale, precum și SC Exprogaz și SNDSGN Depogaz care explorează și exploatează zăcămintele de gaze naturale și respectiv administrează capacitățile de înmagazinare subterană. SC Distrigaz Nord și SC Distrigaz Sud asigură distribuirea gazelor pe zone.

Principalul operator din sectorul petrolului, SNN **PETROM**, a fost înființat în 1997, având ca obiect de activitate explorarea și exploatarea zăcămintelor de hidrocarburi de pe uscat și din platoul continental al Mării Negre, rafinarea țițeiului, transportul produselor petroliere, comercializarea acestora prin rețele proprii de distribuție, importul și exportul de țiței, și alte produse petroliere, utilaje și echipamente.

În sectorul minier operează patru agenți economici, respectiv Compania Națională a Lignitului Oltenia, Compania Națională a Huilei Petroșani, SC Banat Anina și Societatea Națională a Carbului Ploiești.

Autoritățile de reglementare au fost constituite anterior etapei de restructurare. Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei (ANRE) a fost înființată în 1998 și pusă în efectivitate în anul 2000, ca și Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Gazelor Naturale (ANRGN).

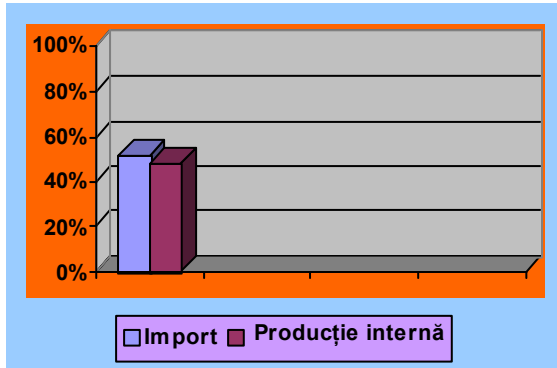

Fig 4. Structura consumului intern de petrol

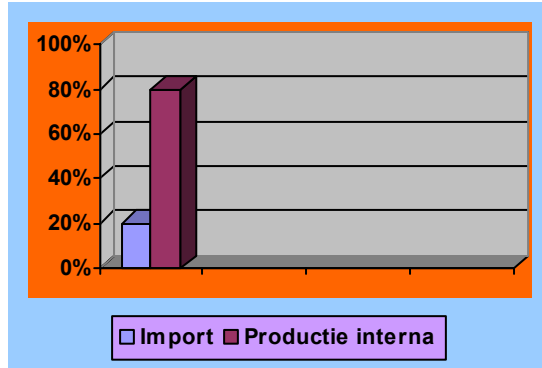

Fig 5. Structura consumului intern de gaze

Sursa: Strategia de dezvoltare energetică a României pe termen lung 2002 – 2015

Primul act legislativ privind piața de energie electrică din România s-a emis în anul 2000, când s-a hotărât deschiderea pieței la 10 %, ulterior 15 %. Din februarie 2002, gradul de deschidere a pieței a crescut la 33 % (pentru a se conforma Directivei 96/92/CE privind Piața electricității), cu un prag de consum pentru consumatorul eligibil de 40 GWh/an. La mijlocul anului 2002, numărul consumatorilor eligibili acreditați pe piața energiei electrice era de 45, față de 19 în anul 2000. La nivelul producătorilor și furnizorilor, piața devine treptat concurențială, dar pentru activitățile de transport și distribuție, cum se va vedea mai jos, ea rămâne reglementată. Accesul pe piață se face prin acordarea de licențe și autorizații. Piața contractelor, cu prețuri și cantități reglementate, funcționează în paralel cu piața concurențială a contractelor bilaterale negociate și a vânzărilor și cumpărărilor de pe piața spot. Un deținător de licența are dreptul la accesul reglementat (RTPA) la rețeaua de transport și distribuție, iar consumatorii eligibili își pot alege furnizorii de energie electrică, cu care încheie contracte bilaterale negociate.

În anul 2002, România a semnat, la Atena, Memorandumul de Înțelegere privind crearea Pieței Regionale de Electricitate în Sud-Estul Europei și integrarea sa în Piața Internă de Electricitate din Sud-Estul Europei.

Piața de energie termică (abur și/sau apă fierbinte) s-a restructurat la nivelul localităților și a zonelor industriale. Continuând reforma SEN, din **Termoelectrica** au fost externalizate în 2001 și 2002 un număr de 18 centrale electrice, care au fost transferate în administrarea autorităților publice locale. Scopul acestei restructurări a fost descentralizarea producerii de energie termică în vederea adaptării capacităților de producție la necesarul de consum local.

În anul 2002, unele centrale hidroelectrice aflate în patrimoniul Termoelectricii au fost transferate la Hidroelectrică, iar Termoelectrică a fost împărțită în trei societăți (Rovinari, Turceni, București), unde aceasta este acționar unic. În plus s-au externalizat serviciile de reparații prin înființarea a 12 noi societăți comerciale de servicii.

Restructurarea producătorilor în anul 2002 a avut la bază principiul separării administrative, după criteriile regionale, tehnologice, și economice, în vederea creării pieței de energie.

Restructurarea societății **Hidroelectrică** s-a făcut în vara anului 2002 prin externalizarea activităților de întreținere și reparații în 8 societăți comerciale cu personalitate juridică proprie. Pentru construcția de noi centrale hidro (21 proiecte însumând circa 900 MW) și a privatizării, sse au în vedere parteneriate public-privat

Societatea națională **Nuclearelectrică (SNN)** s-a format în anul 1998 ca urmare a reorganizării RENEL.

După constituire, SNN a început un proces de consolidare și eficientizare a activității, care a cuprins în principal externalizarea activităților auxiliare și optimizarea funcționării. Unitatea 2 de la Cernavodă urmează să fie finalizată în 2006.

Pentru gestionarea deșeurilor radioactive, în 2003 a luat ființă Agenția Națională pentru Deșeurii Radioactive (ANDRAD), care se va ocupa și de elaborarea studiilor necesare pentru depozitarea finală a deșeurilor înalt radioactive. Tot în acest scop, SNN are în construcție Depozitul Intermediar pentru Combustibil Ars, depozit care va fi finalizat în a doua jumătate a anului 2003 și care va asigura depozitarea pentru 50 de ani a combustibilului ars în reactoarele centralei nucleare-electrice de la Cernavodă.

Odată cu aderarea la UE, România va semna Tratatul Euratom, care va înlocui acutualele acorduri de cooperare nucleară cu SUA și Canada.

La rândul ei, **Electrică** a fost restructurată în 2001 în opt sucursale de distribuție și furnizare a energiei electrice ((FDFEE) și opt sucursale de întreținere și servicii energetice (SISE), urmărindu-se prin aceasta pregătirea pentru privatizare. Cele 16 sucursale au căpătat personalitate juridică în anul 2002. Aceste restructurări au fost însoțite de reduceri importante de personal. Câteva din noile societăți sunt în curs de privatizare.

Operatorul de transport **Transelectrica** a fost consolidat ca o entitate complet independentă de celelalte utilități din sistem și funcționează pe bază de tarife reglementate de ANRE.

Funcțiile sale sunt:

- **Operator de Transport și de Sistem** al SEN;
- **Operator Comercial al Pieței de Electricitate**, prin filiala “**OPCOM**”
- **Operator de Măsurare** al energiei electrice tranzacționate pe piața angro de electricitate, prin sucursala de măsurare -**OMEPA**;
- **Operator de Telecomunicații și Tehnologia Informației**, prin filiala “**TELETRANS**”

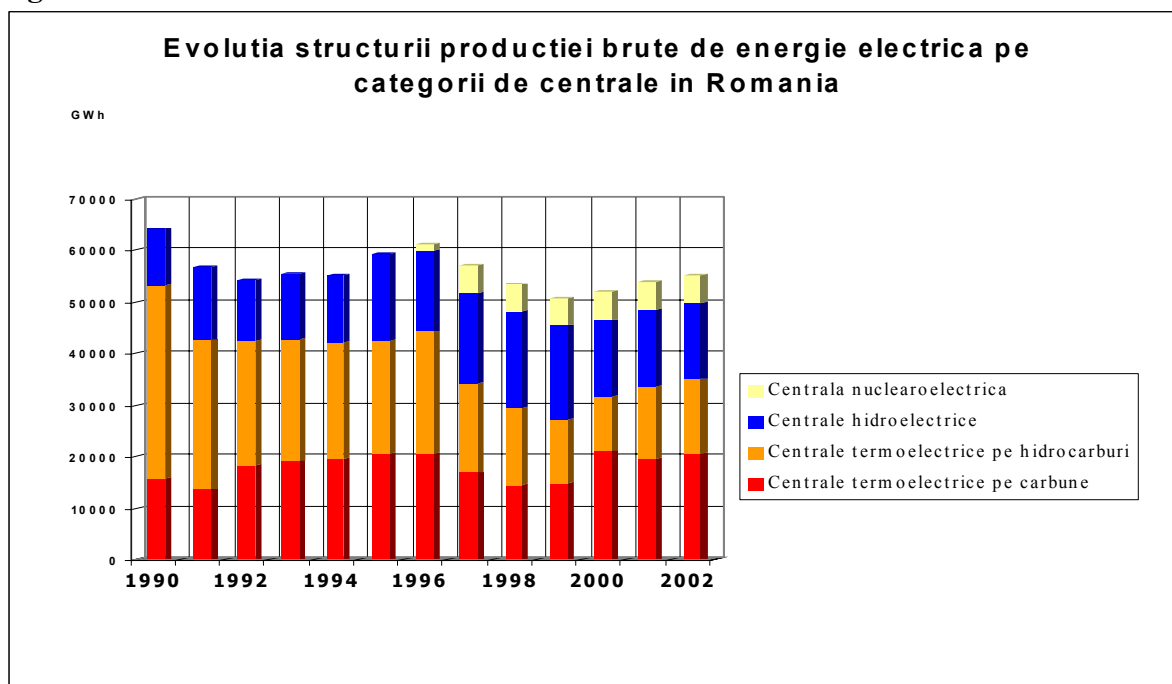
Restructurarea **PETROM** a continuat în 2001-2002, prin separarea activității de transport produse petroliere, prin PETROTRANS și a activităților de întreținere, prin PETROMAR și PETROSERV. Compania PETROM SA asigură cca. 60 – 65% din necesarul intern de produse petroliere și circa o treime din necesarul de gaze naturale. În anul 2002 au început pregătirile de privatizare a companiei, care este așteptată pentru anul 2003.

În domeniul gazelor naturale, cele două societăți de distribuție **Distrigaz Nord** și **Distrigaz Sud** se află în pregătire pentru privatizare, stabilită a avea loc în anul 2003. Pe

piața gazelor naturale, România a preluat Directiva 98/30/CE, urmărind o deschidere graduală, de la 25 % în 2002 cu 45 de consumatori eligibili, la 30 % în 2003 cu 67 consumatori eligibili. Calendarul deschiderii în continuare a pieței urmează evoluțiile din UE. Importul și exportul de gaze naturale sunt nerestricționate.

Procesul de restructurare a sectorului de extracție a combustibililor solizi, început în 1999 – 2000 prin închiderea a 20 mine nerentabile, continuă, urmând a fi închise alte 65 mine carbonifere. Vor fi modernizate numai cele care pot asigura cererea internă de cărbune energetic. Având în vedere că circa 38 % din producția totală de energie electrică se realizează în centrale pe cărbune și că acest procent nu poate fi modificat prea ușor, date fiind infrastructura centralelor ca și rezervele existente de cărbune, modernizarea va avea în vedere protecția mediului precum și refacerea ecologică a zonelor miniere dezafectate, pentru aceasta fiind alocate fonduri bugetare și programe cu finanțare externă.

Fig 6.

Sursa: Strategia de dezvoltare energetică a României pe termen lung 2002 – 2015

Importurile și exporturile de energie electrică sunt liberalizate total, fără nici un fel de restricții. România a adoptat accesul reglementat la rețea conform Directivei 96/92/CE privind piața electricității, cealaltă opțiune posibilă fiind accesul negociat (directiva 90/567/CE). Printr-un ordin al ANRE, tarifarea tranzitului de energie prin rețeaua de transport se face pe baza costurilor justificate de Transelectrica, la care se adaugă după caz taxele legale de TVA și de import/export. Acest sistem de tarifare introdus de ANRE se va aplica până la adoptarea metodologiei ETSO (Organizația Europeană a Operatorilor de Sistem de Transport) de către țările membre UCTE, când Transelectrica va aplica metodologia și tarifele stabilite de organizație.

Interconectarea SEN cu sistemele electroenergetice interconectate din Europa (UCTE) și obținerea statutului de membru UCTE pentru compania națională de transport a energiei electrice Transelectrica, ca Operator de Sistem de Transport al SEN, s-a realizat în primăvara anului 2003. Dreptul de funcționare interconectată a fost obținut după parcurgerea unor proceduri și a unui test cu durata de un an de "Funcționare interconectată", în concordanță cu programul și procedura stabilite de UCTE. Testul de funcționare sincronă a fost efectuat în perioada 1 februarie 2002 - 31 ianuarie 2003 în condiții normale de funcționare. Transelectrica a ales să se afilieze la Centrul UCTE Nord de Decont și Coordonare de la Brauweiler.

Pentru armonizarea cu acquis-ul comunitar în privința stocurilor de siguranță și a măsurilor de management al crizelor de aprovizionare petrolieră, reglementate în UE prin Directivele 68/414/CEE și 98/93/CEE (referitoare la stocurile minime de țiței și/sau produse petroliere ce trebuiesc asigurate de statele membre), România a adoptat OUG 54/2002. Capacitatea de depozitare, de circa 2,8 milioane tone, asigură necesarul pentru 67,5 zile, față de 90 zile cât prevede reglementarea europeană. Punctul de vedere al României în această chestiune este că nu se justifică o creștere a capacității de depozitare datorită rezervelor petroliere interne existente. În plus, România nu intenționează să constituie stocuri minime în alte state membre, așa cum recomandă legislația europeană. Motivația este că în România există capacități de depozitare suplimentare pentru stocurile minime menționate. Reabilitarea capacităților existente va costa în jur de 3,5 milioane €/an, iar menținerea stocurilor, 48 milioane €. Stocurile minime vor fi administrate de o structură creată în cadrul Ministerului Industrie și Resurselor. Pentru aplicarea Directivei 98/93/EEC privind stocurile de siguranță, România solicită atât o derogare de la 90 la 67,5 zile, cât și o perioadă de tranziție de 5 ani.

În ce privește eficiența energetică, în 2001 au fost transpuse Directivele europene referitoare la etichetarea energetică a uscătoarelor electrice de rufe de uz casnic cu tambur (Directiva 95/13), a mașinilor de spălat vase de uz casnic (Directiva 97/17) și a cazanelor noi de apă fierbinte pe bază de combustibili lichizi sau gazoși (Directiva 92/42/EC) în 2002. Legislația secundară pentru auditul energetic va fi realizată pe parcurs, astfel că din 2005 să înceapă certificarea energetică a clădirilor. În anul 2000 a fost adoptată legea privind utilizarea eficientă a energiei. Legea ține seama și de Protocolul Cartei Energiei privind eficiența energetică și aspectele de mediu asociate. Strategia națională de dezvoltare energetică prevede o scădere anuală a intensității energetice cu 3% pe ansamblul economiei naționale în perioada 2001 – 2004, prevăzând pentru aceasta măsuri de restructurare a capacităților industriale (cu reducerea consumului specific de energie), reabilitarea sistemelor de încălzire urbană, reabilitarea termică a locuințelor și clădirilor publice existente, introducerea metodologiei de gestiune a cererii în producerea, transportul și distribuția energiei, realizarea unor zone demonstrative de eficiență energetică.

Agenția de Conservare a Energiei (ARCE) a fost reorganizată pentru a răspunde mai bine cerințelor referitoare la implementarea legislației și promovarea programelor de eficiență energetică.

În privința energiilor regenerabile, a fost întocmit un studiu de strategie. Un prim proiect demonstrativ de producere a energiei termice pentru populație prin utilizarea biomasei a fost realizat la Piatra Neamț cu finanțare daneză. Un nou proiect important de investiții va începe în 2003.

6.3.1. Îndeplinirea obligațiilor din acquis-ul comunitar

Din punct de vedere al adoptării acquis – ului comunitar, România a parcurs mai multe etape de restructurare, construcție instituțională și legislativă.

Întregul sector de energie a fost supus unui proces de restructurare, conform cu tendințele europene și mondiale, făcând trecerea de la sistemul centralizat, monopolist și integrat pe verticală, la cel descentralizat și orientat spre piață.

S-au eliminat distorsiunile majore din sistemul de tarifyare, respectiv subvențiile încrucișate, iar prețurile au fost aduse la o valoare apropiată de costurile de producție.

Au fost înființate autoritățile independente de reglementare pe domenii.

Piețele de energie electrică și gaz natural au fost deschise, însă se află deabia la început.

Pentru managementul deșeurilor radioactive a fost creat cadrul instituțional și urmează realizarea fizică a depozitelor, iar în privința securității nucleare vor intra în curând în aplicare sistemele de asigurare a calității și monitorizarea prin analizele peer-review.

Dezvoltarea planurilor strategice pe termen mediu și lung a început în anul 2001 cu “Strategia națională de dezvoltare energetică a României pe termen mediu (2001 – 2004)” completată în 2002 cu “Strategia de dezvoltare energetică a României pe termen lung 2002 – 2015”. Aceste documente iau în considerare dezvoltarea durabilă a sectorului energetic în condițiile unei creșteri economice accelerate, cu ritmuri superioare mediei comunitare și pregătesc luarea unor decizii privind evoluția gradului de liberalizare a pieței de energie electrică și gaze naturale și structura producției naționale de energie (energy mix). Prioritatea strategică a sectorului energetic românesc o constituie crearea unei piețe concurențiale de energie, în condițiile folosirii eficiente a energiei și a respectării cerințelor de protecție a mediului. A fost elaborat un studiu de strategie națională pentru eficiența energetică și un altul pentru promovarea energiilor regenerabile. Este prevăzută înființarea Observatorului Energetic Național, instituție care va avea drept obiectiv sinteza datelor privind producția și consumul de energie, calcularea indicatorilor energetici pornind de la o bază de date unică, veridică și performantă, cu corelarea datelor naționale și internaționale privind producția și consumul de energie.

6.3.2. Opinia Comisiei Europene

Dacă facem o analiză a Rapoartelor de țară pentru România între anii 1998 și 2002, observăm că deși progresele sunt incontestabile, totuși în sectorul de energie au rămas de-a lungul anilor, departe a a-și găsi o rezolvare, multe probleme structurale. Faptul este cu atât mai serios, cu cât aceasta afectează funcționarea întregii economii, așa cum precizează Raportul din 2002. Una dintre acestea o reprezintă colectarea foarte deficitară a plăților la facturile de energie, ceea ce atrage consecințe negative asupra situației

finanțare a actorilor din sector (în majoritate aflați în proprietatea statului, a autorităților locale sau în proprietate publică) și împiedică realizarea investițiilor necesare pentru modernizare și creșterea eficienței funcționării acestora. Reforma profundă a societății Termoelectrice, de natură să producă un impact asupra costurilor de producție în centralele termo-electrice, este o altă problemă structurală nerezolvată. Deși tarifele la energie și costurile au fost aduse, încă din 1998, la un nivel care să elimine distorsiunile majore de pe piață, nu s-au făcut progrese în ceea ce privește creșterea eficienței mijloacelor de producție și a rețelelor. Comisia Europeană constată că în ceea ce privește politica generală de energie, nu s-a făcut încă pasul de la politica orientată spre producție, la cea orientată spre economisirea energiei. De altfel, Comisia atrage atenția asupra lipsei de preocupare în ce privește creșterea eficienței energiei și a promovării surselor de energie regenerabilă. Deși sunt în lucru strategii și există o Agenție guvernamentală de conservare a energiei, nimic semnificativ nu s-a petrecut încă, fapt cu atât mai îngrijorător cu cât intensitatea energetică a economiei românești este foarte crescută (estimată la de opt ori media Uniunii). Un Fond Național de Eficiență Energetică a fost creat din 1991, dar el este încă prea puțin cunoscut și cu atât mai puțin folosit. Piețele de energie (gaz și energie electrică) au fost gradual deschise, ajungând la 33 % pentru electricitate și 25 % pentru gaz. În practică însă, contractele dintre furnizorii licențiați și clienți nu acoperă mai mult de 8 % pentru energia electrică.

O preocupare majoră a Uniunii Europene, în relație cu statele candidate, o reprezintă sectorul nuclear, cu problemele sale legate de siguranță, control în caz de accident și managementul deșeurilor radioactive. Consiliul Uniunii Europene este instituția care se ocupă în mod special de siguranța nucleară, pentru care a și instituit în 2002 un sistem de analiză și verificare de tip peer-review. Centrala nucleareo-electrică de la Cernavodă, cu primul grup CANDU și al doilea în curs de construcție, nu prezintă probleme speciale din punct de vedere al siguranței în funcționare. Totuși, mai trebuie realizate anumite sisteme de reglementare în caz de accidente (incendii, seisme) și puse în practică. În plus, Centrala de la Cernavodă nu a rezolvat încă problema managementului reziduurilor radioactive. Sistemele de depozitare a deșeurilor radioactive pe perioadă lungă de timp (50 de ani) și definitivă sunt încă în lucru, iar Autoritatea de Reglementare pentru deșeurile radioactive a fost creată foarte recent. Rămânând în domeniu, nici Autoritatea de Reglementare pentru Siguranța Nucleară (CNCAN), deși înființată din 1998, nu este încă suficient de consolidată instituțional, suferind de o mare fluctuație a personalului.

§7. CONCLUZII

Construcția pieței interne a energiei și integrarea ei într-o politică comună de energie a Uniunii Europene este un proces care își are originea în Tratatul fondatoare ale primelor comunități europene și se află încă în proces de completare.

Domeniul energiei, considerat timp de decenii ca un atribut exclusiv al guvernelor naționale a dovedit, în timp, că politicile tradiționale centraliste și monopoliste, chiar aplicate sub semnul celor mai înalte considerente de protecție națională, nu poate supraviețui globalizării și nu poate scăpa presiunilor concurențiale. Câștigul deja dovedit al deschiderii sectorului către piață este scăderea prețurilor, dar, pentru că orice are un preț, complexitatea problemelor sectorului de energie crește pe măsură ce se mărește numărul actorilor implicați, fie ei furnizori, producători, comercianți sau regulatori de piață și pe măsură ce se acutizează problemele globale de mediu ignorate decenii în șir. Așa se face că în politica comună de energie a Uniunii Europene, al cărei pilon central este piața unică de energie, pe măsură ce se rezolvă unele probleme, apar altele noi, din ce în ce mai complexe. De la simpla colaboare între S/M pe diverse măsuri se trece tot mai mult la coordonarea acestora sub comanda responsabililor Uniunii Europene. Documentul strategic al Comisiei Europene intitulat „Shaping a new Europe” indică energia ca fiind factor cheie pentru dezvoltarea competitivității economiei comunitare. În contextul extinderii UE, care aduce sub umbrela sa alte noi 12 state dintre care 10 poartă încă în structura lor economică slăbiciunile structurale lăsate de regimurile comuniste, politica de energie își mărește complexitatea. Incepând cu anul 1998, când s-a lansat noua inițiativă privind integrarea aspectelor de mediu în politicile comunitare, primele alese fiind agricultura, transportul și energia, politica privind acest din urmă sector a căpătat noi priorități dictate de cerințele dezvoltării durabile. Aflate sub observația atentă a instituțiilor europene, în special Comisia Europeană și Consiliul European, progresele integrării politicilor au arătat că deși s-au realizat unele îmbunătățiri, problemele majore rămân de actualitate, iar unele evoluții ale stării mediului provoacă mare îngrijorare. Evoluțiile nefavorabile legate de creșterea continuă a dependenței față de importurile de energie, cu implicații asupra siguranței în alimentare și pe termen lung asupra consumului și dezvoltării, concomitent cu creșterea emisiilor de gaze, sunt provocări cărora țările europene trebuie să le facă față în cadrul unui efort a cărui finalitate se regăsește în politica comună de energie.

§8. BIBLIOGRAFIE

- The Energy Charter Treaty*, 1994, OJ no L69 9.03.1998
- White Paper "Preparation of the Associated Countries of Central and Eastern Europe for Integration into the Internal Market of the Union"*, European Commission, COM (1995)163 final, May 1995
- Directive 96/92/EC of the European Parliament and the Council concerning common rules for the internal market in electricity*
- Directive 98/30/EC of the European Parliament and the Council concerning common rules for the internal market in gas*
- Green Paper "Towards a European strategy for the security of energy supply"*, COM/2000/0769 final, Nov. 2000
- Shaping a new Europe*, COM(2000)254 final
- Final report on the Green Paper "Towards a European strategy for the security of energy supply"*, COM(2002)321 final, Iulie 2002
- Candidate Countries: Import Dependency*, Directorate for Energy and Transport, Energy and Transport in Figures – 1998
- Report to the Council and the European Parliament on Harmonization Requirements: Directive 98/30/EC on common rules for the internal market in natural gas*, COM (1999)612
- Recent progress with Building the Internal Electricity market*, COM (2000)297 final
- Communication on Completion of the Internal Market in Energy*, COM (2001)125 final
- First report on the implementation of the internal electricity and gas market*, SEC(2001)1957
- European Energy Infrastructure*, COM (2001)
- An Internal Market in Energy*, COM (2000)4(9)
- Enlargement of the European Union – Guide to the Negotiations Chapter by Chapter*, European Commission, 2002
- Peer - Review Status Report*, Council of the European Union, 9601/02, 2002
- Regular Reports on Romania's progress towards accession*, European Commission, 1998, 1999, 2000, 2001 și 2002
- Competition in Energy Markets – Law and regulation in the European Union*, Peter Cameron, 2002
- Energy Policy in the European Union*, Janne Haaland Matlary, 1997
- Pinning hopes on renewable energies*, Josef Auer, Deutsche Bank Research, 2001
- Enlargement poses big challenges to European energy policy*, Josef Auer, Deutsche Bank Research, 2002
- EU Energy Policy and Future European Energy Markets - Consequences for the Central and East European States*, Margarita M. Balmaceda, Mannheimer Zentrum für Europäische Sozialforschung, Working Paper

Considerations on the reform of the power sector, Ionuț Purica, revista Millenium III nr.5 - “A workshop of ideas and projects for European integration and global civilization”

Strategia națională de dezvoltare energetică a României pe termen mediu 2001 – 2004, iunie 2001

Strategia de dezvoltare energetică a României pe termen lung 2002 – 2015, 2002

